

פסחים פרק חמישי תמיד נשחט

(פסחים נח, א)

משנה:

תמיד (של בין הערבים) נשחט בשמונה ומחצה, וקרב (גמר הקרבנות) בתשעה ומחצה (שהיו שוהין שעה אחת בעשייתו); (ובגמרא מפרש טעמא); בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה (ערבי פסחים מקדמין ליה משום דבעי למיעבד פסח אחריו; בברייתא מפרש בגמרא מנא לן דפסח אחר תמיד), וקרב בשמונה ומחצה, בין בחול בין בשבת; חל ערב פסח להיות בערב שבת (בעינן לאקדומי טפי, משום דבעי לשחוט פסח אחריו ולצלוחו מבעוד יום) - נשחט בשש ומחצה, וקרב בשבע ומחצה, והפסח אחריו.

גמרא:

מנא הני מילי?

אמר רבי יהושע בן לוי: דאמר קרא: (במדבר כח, ד) **אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים** (משש שעות ולמעלה, שהצל נוסה - קרינן 'בין הערבים', והוה ליה למכתב 'בערב', ושני בדבוריה וכתב 'בין הערבים' לדרשה): חלקהו (חלוק הערב) לבין שני ערבים (לשני חלקים): שתי שעות ומחצה לכאן (קודם לעשייתו), שתי שעות ומחצה לכאן (לאחר עשייתו), ושעה אחת לעשייתו. מתיב רבא: 'בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת', ואי סלקא דעתך בשמונה ומחצה דאורייתא - היכי מקדמין ליה? אלא אמר רבא: (כולה תקנתא דרבנן היא, דמאורייתא - כל שש שעות אחרונות כשירות, דהיינו) מצותו דתמיד משינטו צללי ערב (דהיינו מחצי שבע ואילך); מאי טעמא? דאמר קרא: בין הערבים: מעידנא דמתחיל שמשא למערב (שהחמה נוסה למערב והצל למזרח: כשאדם עומד כנגד החמה - צלו נוסה למזרח; חצי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע, ואין צל נוסה אלא צל כל אדם תחתיו), הלכך:

בשאר ימות השנה - דאיכא נדרים ונדבות, דרחמנא אמר (ויקרא ו, ח) **וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעַר עָלֶיהָ הַלֶּחֶם עֲצִים בַּבֹּקֶר וְעֹרֹף עָלֶיהָ הָעֶלֶה וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים**, ואמר מר (לקמן בהאי פירקא) **עָלֶיהָ** (על תמיד של שחר) - השלם כל הקרבנות כולם (ולא תשלימם על תמיד הערב: דלאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן, לפיכך - אף על פי שזריזים מקדימין למצות) - מאחרינן ליה תרתי שעי ועבדינן ליה בשמנה ומחצה (התקינו לאחרה כדי שיביאו נדריהם ונדבותיהן ויהא כשר להקריבן; ובשבת נמי, אף על גב דליכא נדרים ונדבות - מאחרינן ליה משום סדר גזירת נדרים ונדבות דחול, כדמפרש לקמן); בערבי פסחים, דאיכא פסח אחריו - קדמין ליה שעה אחת, ועבדינן ליה בשבע ומחצה; חל ערב פסח להיות ערב שבת - דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת (צליית פסח אינו דוחה שבת מפני שצורך הדיוט היא, ויכול לצלות מבעוד יום) - מוקמין ליה אדיניה: (מכי ינטו הצללים, דהיינו) בשש ומחצה.

תנו רבנן: 'כסידורו (של תמיד) בחול כך סידורו בשבת - דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב פסח'; מאי קאמר?

אמר אביי: הכי קאמר:

'כסידורו בחול בערב הפסח (דהיינו בשבע ומחצה) - כך סידורו בשבת בערב הפסח, דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת - כך סידורו בשבת (בשבת של ערב הפסח הוא בשש ומחצה, כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת: דכיון דבעי למיעבד פסח אחריו ובשבת לא קרבי נדרים ונדבות דניצטרין לאיחוריה - מוקמין ליה אדיניה: בשש ומחצה);

ומתניתין, דקתני ' (ערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה) **בין בחול בין בשבת** - רבי ישמעאל היא;

במאי קא מיפלגי (אמאי קא מאחר ליה רבי ישמעאל? הא מסתבר טעמא דרבי עקיבא מפני שהפסחים מרובין לשחוט וליקרב אחריהם: דבשלמא כשהוא חל בחול - מאחרינן ליה חדא שעתא משום נדרים ונדבות, אבל בשבת למה לי לאחרינהו? בשלמא בשאר שבתות לא חיישין לאקדומי ולשנויי מחול ידיה משום נדרים ונדבות דחול, אבל השתא משום פסחים בעינן לאקדומיה)? במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי ('בזיכין' היא לבונה הנתונה בשני בזיכים על שתי מערכות של לחם הפנים, ובשבת היו מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה, כדכתיב [ויקרא כד, ח] **בַּיּוֹם הַשֵּׁבֶת בַּיּוֹם הַשֵּׁבֶת יַעֲרֹכְנוּ**, ומקטיר הבזיכין, והן מתירין הלחם לאכילת כהנים,

והיתה לחם לאֲזָכָרָה [ויקרא כד, ז], וחולקין הלחם מיד, וצריך שעה אחת להתעסק בכך) : **רבי ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכין** ; **עבד להו למוספין בשש** (מוספין קודמין לסילוק בזיכין והקטרתן, וזמן מוספין אורחיהו בשש, דכתיב בהו 'יום' ולא כתיב בהו 'בקר' – דכתיב [ויקרא כג, לז] **דבר יום ביומו**, וקיימא לן בסדר יומא בפרק 'אמר להו הממונה' [לד, א] 'בקר' הו הקדמה, ו'יום' משמע איחור), **ובזיכין בשבע** (דבעי לאחרונה: דבמוספין כתיב 'יום' ובבזיכין כתיב 'ביום' 'ביום' תרי זימני, ומהכא ילפינן: טעמא דאמר 'מוספין קודמין לבזיכין' במסכת יומא (שם): מדכתב בהו [ויקרא כד, ח] **ביום השבת ביום השבת** תרי זימני, לאֲזָכָרָה), **ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה** (ועבדינן ליה בשבע ומחצה, והוא הדין דמצי למיעבדיה בתחלת שמונה, אלא חדא: דשמא אין חילוק לחם הפנים כלה בסוף שבעה, ועוד: כל הני זימני לא משנינן ליה אלא בשש ומחצה כדיניה או בשבע ומחצה, כשאר ערבי פסחים); **רבי עקיבא סבר בזיכין קודמין למוספין** (וטעמא נמי מפרש התם: גמר 'חוקה' 'חוקה' מחביתין): **בזיכין בחמש, ומוספין בשש, ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה**.

מתקיף לה רבא: **מידי רבי עקיבא 'כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת' קתני** (במילתיה דרבי עקיבא)? **'כסידרו בערב הפסח' סתמא קתני !** (ולחכי לא פריך ליה אמילתיה דרבי ישמעאל: דאיהו נמי אמר כוותיה דאבבי במקצת, ובההוא מקצת פריך ליה רבה בר עולא לקמן)
אלא אמר רבא: **הכי קאמר: 'כסידרו בחול דעלמא** (כל ימות השנה דהיינו בשמונה ומחצה) - **כך סידרו בשבת בערב הפסח** (דלא מקדמינן ליה למהר שחיתת הפסחים אחריו, דהואיל ואינו יכול לצלותו עד שתתחשך - חיישינן שמא יתחמם בשר הפסח ויסריח), **דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידרו ב(שאר) ערב הפסח** (מפני שהפסחים מרובים וצריך להקדימם);

ומתניתין, דקתני **'בין בחול בין בשבת' - רבי עקיבא היא**; במאי קא מיפלגי? - במכמר בשרא קמיפלגי: **רבי ישמעאל סבר חיישינן למכמר בשרא** (חימום הבשר; ודומה לו ב'איזהו נשך' (בבא מציעא עד, א) 'על הכומר של זיתים': שמניחין יחד בכלי כדי שיתחממו [ועיין פירוש"י בחומש בראשית מ"ג פסוק ל': נכמרו - נתחממו, ובלשון משנה (ב"מ עד א) על הכומר של זיתים, ובלשון ארמי מכמר בשרא, ובמקרא (איכה ה, י) **עורנו כְּתֹנֹר נִכְמְרו** = נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מִפְּנֵי זֵלְעָפוֹת רָעָב; כן דרך כל עור כשמחממין אותו - נקמט וכווץ]), **ורבי עקיבא סבר לא חיישינן למכמר בשרא**.

(פסחים נח, ב)
אי לא חיישינן, **ניעבדיה בשש ומחצה** (דהא הפסחים מרובין, ובשבת לא בעי לאיחוריה משום נדרים ונדבות)?
קא סבר מוספין קודמין לבזיכין (ועל כרחך בזיכין בשבע, ואינן פנויין בה), **עביד להו למוספין בשש, ובזיכין בשבע, ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה**.
מתקיף לה רבה בר עולא: **מידי 'כסידרו בחול כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל' קתני?** **'כך סידרו בשבת' סתמא קתני !**
אלא אמר רבה בר עולא: **הכי קתני: 'כסידרו בחול דעלמא** (כל ימות החול: בשמונה ומחצה) - **כך סידרו בשבת דעלמא** (בשבתות של כל השנה; ואף על גב דליכא נדרים ונדבות - חיישינן לטרך נדרים דחול: דילמא אתו למסרך ולמיעבד בחול נמי בשבע, ומיפסלי נדרים ונדבות של אחריו), **דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידרו בערב הפסח דעלמא - כך סידרו בשבת דעלמא** (כל שבתות השנה הוא נשחט בשבע ומחצה כסידרו ערב הפסח דלא גזרינן משום חול),
ומתניתין, דקתני **'בין בחול בין בשבת' - דברי הכל היא** (דרבי ישמעאל ורבי עקיבא לא איירי בערב פסח כלל, וכמתניתין סבירא להו בין בחול בין בשבת);
במאי קמיפלגי? - בגזרת נדבות ונדרים קמיפלגי: **רבי ישמעאל סבר גזרינן שבת אטו חול, ורבי עקיבא סבר לא גזרינן**.

אי לא גזרינן - **ניעבדיה בשש ומחצה** (דהא זריזין מקדימין למצות)?
קסבר מוספין קודמין לבזיכין: **מוספין בשש, ובזיכין בשבע, ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה**.
מיתיבי: **'תמיד כל השנה כולה קרב כהלכתו: נשחט בשמונה ומחצה וקרב כתשע ומחצה; ובערב הפסח נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה; חל להיות בשבת - כחל** (ערב הפסח) **להיות בשני בשבת** (שהתמיד נשחט בשבע ומחצה; **בשני בשבת** - חד מימות החול נקט; נואית דאמר יומא קמא דשבתא דחזי לארביסר נקט,

וחד בשבתא לא חזי לארביסר, דלא בד"ו פסח; ולא מילתא היא, שהרי על פי הראייה היו מקדשין], ,
דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידרו בערב הפסח; בשלמא
 לאביי ניהא (דמדקאמר רבי ישמעאל **חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת**, על כרחך **כסידרו**
ערב הפסח דקאמר רבי עקיבא – בערב פסח שחל להיות בערב שבת קאמר), אלא לרבא (דקאמר:
 רבי ישמעאל - למיכמר בישראל חייש, וכסידרו בחול בעלמא קאמר - הא קתני הכא **חל להיות בשני בשבת!**)
 קשיא!

אמר לך רבא: לא תימא **חל בשני בשבת** אלא אימא **כשני בשבת**
 דעלמא (שאינו ערב הפסח, דהיינו בשמונה ומחצה, דחיישין למיכמר בישראל).
 מיתיבי: **חל להיות בשבת - כסידרו כל השנה כולה** (היינו בשמונה ומחצה,
 דחיישין למיכמר בישראל) **דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידרו**
בערב הפסח דעלמא; בשלמא לרבא ניהא, אלא לאביי קשיא!
 אמר לך אביי: לא תימא **כסידרו כל השנה** אלא אימא **כסידרו כל**
השנים כולן (שערב הפסח חל בחול: דשחיניהו בשבע ומחצה), **דברי רבי ישמעאל;**
רבי עקיבא אומר: כסידרו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת.

טבלה בסוגית כסידורו בחול כך סידורו בשבת

תנו רבנן: **כסידורו (של תמיד) בחול כך סידורו בשבת - דברי רבי**
ישמעאל; רבי עקיבא אומר: כסידורו בערב פסח; מאי קאמר?
 המשנה – שעת שחיטת תמיד של בין הערבים

מקור	אליבא דמאן	חול	ערב פסח בחול	שבת	ערב פסח בשבת	ערב פסח בערב שבת
משנה		8:30	7:30		7:30	6:30
אביי	רבי ישמעאל		7:30		7:30	
	רבי עקיבא		6:30			6:30
רבא	רבי ישמעאל	8:30			8:30	
	רבי עקיבא		7:30			7:30
רב ה	רבי ישמעאל	8:30		8:30		
רב ר	רבי עקיבא		7:30	7:30		
ברייתא	רבי ישמעאל	8:30	7:30			
	רבי עקיבא		7:30			7:30
תירוצ רבא	רבי ישמעאל				8:30	
	רבי עקיבא	8:30				
ברייתא	רבי ישמעאל	8:30			8:30	
	רבי עקיבא				7:30	
תירוצ אביי	רבי ישמעאל				7:30	
	רבי עקיבא				6:30	

תנו רבנן: **מניין שלא יהא דבר** (נקטר במערכה משנערכה שחרית) **קודם לתמיד**
של שחר? תלמוד לומר (ויקרא ו,ה) **[וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּה בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֹעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצֵם**
בִּבְקָר בִּבְקָר] וְעֹרֶךְ עָלֶיהָ הָעֵלָה [וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים] (בתר ובער עליה הלהן כתיב, דהוא סידור
 מערכה.)

מאי תלמודא (דהאי העלה - אתמיד של שחר קאי)?

אמר רבא: **העלה - עולה ראשונה** (מדלא כתיב 'וערך עליה עולה' אלא **העלה** -
 הכי קאמר: וערך עליה מיד העולה החשובה האמורה תחלה לכל העולות, והיינו עולת תמיד דפרשת
 קרבנות, דקרבן תמיד כתיב ברישא [בפרשת פינחס]);

ומניין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים?
 תלמוד לומר: **וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים** (עֲלֶיהָ - אתמיד קאי, דסיפיה דקרא הוא, והכי קאמר:
 והקטיר על העולה הזאת, כלומר אחריה - חלבי השלמים)
 מאי תלמודא?

אמר אביי: עליה שלמים ולא על חבירתה שלמים.
 מתקיף לה רבא: אימא שלמים הוא דלא נקריב (אחר תמיד של בין
 הערבים), הא עולות נקריב?
 אלא אמר רבא: **הַשְּׁלָמִים** (לשון השלם) - עליה השלם כל הקרבנות כולן.

תנו רבנן: **'תמיד'** (של בין הערבים) **קודם לפסח, פסח קודם לקטרת** (של בין
 הערבים וכולהו יליף טעמא), **קטרת קודמת לנרות** (להדלקת נרות):

(פסחים נט, א)

**'אחר דבר שנאמר בו 'בערב' ו'בין הערבים' לדבר שלא נאמר בו
 'בערב' אלא 'בין הערבים' בלבד** (טעמא דרישא קא מפרש: תמיד קודם לפסח: דדין
 הוא שיאחר הפסח - שנאמר בו 'בערב' ו'בין הערבים': תזבח את הפסח בערב (דברים טז, ו), וישחטו אתו כל
 קהל עדת ישראל בין הערבים (שמות יב, ו) - לתמיד שלא נאמר בו אלא ואת הפֶּבֶשׁ השני תעשה בין הערבים
 (במדבר כז, ד)).

אי הכי, קטרת ונרות נמי נקדמו לפסח (משום האי טעמא גופיה): **יאחר
 דבר שנאמר בו 'בערב' ו'בין הערבים' לדבר שלא נאמר בו אלא
 'בין הערבים' בלבד** (דבקטרת ונרות חד 'בין הערבים' כתיב: (שמות ל, ח) ובהעֶלֶת אֶהָרֹן אֶת הַנֵּרוֹת
 בין הערבים יקטירנה, ו'בין הערבים' אתרויהו קאי) !?

שאני התם, דמיעט רחמנא (גבי נרות): **'אתו', דתניא:** (שמות כז, כא) **בְּאֵהָל מוֹעֵד
 מחוץ לפרכת אשר על העֶדֶת יִעָרֵף אֹתוֹ אֶהָרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר** [לפני ה' חקת עולם לדתם מאת בני
 ישראל] - **תן לה מדה שתהא דולקת מערב עד בוקר** (חצי לוג לכל נר, דאין לך
 ליל ארוך שלא יהא לך בה כשיעור);

דבר אחר: אין לך עבודה שכשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד.
 מאי טעמא?

**'אמר קרא: יִעָרֵף אֹתוֹ אֶהָרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר: אֹתוֹ מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר, ואין
 דבר אחר מערב עד בוקר** (ואין לך עבודה כשירה אחריה להתחיל), **ואיתקש קטרת
 לנרות** (מה נרות אין עבודה כשירה אחריה - אף קטרת אין עבודה כשירה אחריה) **ותניא כי
 קושיין:** **'תמיד קודם לקטרת, קטרת קודמת לנרות'** (טעמא מפרש בסדר יומא
 בפרק 'אמר להן הממונה'), **ונרות קודמות לפסח: יאחר דבר שנאמר בו
 'בערב' ו'בין הערבים' לדבר שלא נאמר בו אלא 'בין הערבים'
 בלבד;**

והא כתיב **'אתו'!!**

האי **'אתו'** מיבעי ליה למעוטי עבודה שבפנים, ומאי ניהו? - קטרת
 (ההוא אתו - לאו למעוטי פסח אתא, שהיא עבודת חוץ, דמסתברא דכי קא ממעיט - עבודת פנים דכוותה
 קממעט: נרות עבודת פנים וקטרת עבודת פנים): **סלקא דעתך אמינא 'הואיל וכתיב
 (שמות ל, ח) ובהעֶלֶת אֶהָרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בין הערבים יקטירנה [קטרת תמיד לפני ה' לדתתכם] אימא
 נדליק נרות ברישא והדר נקטיר קטורת' - מיעט רחמנא אתו;**

אלא בין הערבים יקטירנה למה לי?
הכי קאמר רחמנא: בעידן דמדלקת נרות - תהא מקטרא קטרת (כבר תהא
 מקוטרת).

תנו רבנן: **'אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד,
 שנאמר בה** (בפרשת 'ואתה תצוה') **בִּבְקָר בִּבְקָר; ויוקדם קטרת דבר שנאמר בו
 בִּבְקָר בִּבְקָר דכתיב** (שמות ל, ד) **וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים בִּבְקָר בִּבְקָר** [בהיטיבו את הנרות
 יקטירנה] **לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד** (ובתמיד לא כתיב אלא חד 'בקר');
**ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות
 ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח** (כגון מצורע או זב ששכח ולא הביא כפרתו קודם
 לתמיד, ואם לא יביאנה לא יאכל פסח: דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת!) **שטובל שנית**
 (ואף על פי שטבל אתמול בשביעי שלו - צריך לטבול אחר שהביא כפרתו, דתנן ב'חומר בקדש' (חגיגה פ"ג מ"ג,
 דף כ"א, א) **זאונן והמחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש'** **ואוכל את פסחו לערב;**
**רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: אף מחוסר
 כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב** (בשאר ימות השנה,
 אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד, והוא היה מחוסר כפורים, ואם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו,
 דכתיב (שמות כט, לג) **וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם, אלמא אכילת קדשים - עשה היא, בין הנאכלים לכהנים בין
 הנאכלים לישראל).**

בשלמא לתנא קמא - יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה ('עליה השלם' נכל הקרבנות כולס') [לעיל נח,ב] שאין בו כרת, אלא לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, מאי אולמיה דהאי עשה (דהשלמה) מהאי עשה (דאכילת קדשים)?

אמר רבינא: אמר רב חסדא: הכא (דקאמר רבי ישמעאל אף מחוסר כפורים') - בחטאת העוף עסקינן (במצורע עני קאמר, שמביא חטאת העוף ונאכלת לכהנים, ואין בה הקטרה), שאין למזבח אלא דמה (ועשה דהשלמה - גבי הקטרה כתיב, וטהרה של מחוסרי כפרה תלויה בחטאת, כדכתיב (ויקרא יב,יז) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכָפַר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמָּקַר דְּמִיָּה זֹאת תֹּוֹרַת הַיִּלְדֹּת לְזָכָר אוֹ לְאִמָּהּ) ובחטאת קאי, ביולדת).

רב פפא אמר: אפילו תימא בחטאת בהמה: מַעְלָה ומלינה בראשו של מזבח (כדכתיב (ויקרא יב,יז) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכָפַר עָלֶיהָ ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר, ולינה אינה פוסלת בראש המזבח כדאמר בזבחים בפרק 'המזבח מקדש' (א,יט) לדברי הכל דלא ירדו). והאיכא אשם (אשם מצורע, דלא אתי עוף)?

בשלמא לרב פפא - היינו דמלין לה, אלא לרב חסדא מאי איכא למימר?

אמרי: שקרב אשמו.

והאיכא עולה, וכי תימא עולה לא מעכבא - והתניא: 'רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: כשם שחטאתו ואשמו מעכבין אותו' (בחטאת ואשם פשיטא לן דמעכבי טהרה לאכילת קדשים: חטאת כדאשכחן ביולדת, אשם - שהרי ממנו לבהונות!) - כך עולתו מעכבתו; וכי תימא בשקרבה עולתו ('וכי תימא אשם לא מעכב' לא גרסינן, דהיכי תיסק אדעתין דלא מעכב? הרי עיקר טהרה תלויה בו שהרי נותן מדמו על גבי בהונות!) - ומי קרבה עולתו קודם לחטאתו ראשון?: והתניא [נספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה י פרק יח הלכה ה]: ' (ויקרא ה,ח) [והביא אתם אל הפה] וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחֲטָאתָ רִאשׁוֹנָה [ומִלֵּק אֶת רִאשׁוֹ מִמּוֹל עֶרְפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל] מֵה תִלְמוּד לֹוֹמֵר? אִם לִלְמַד שֶׁתִּהְיֶה קוּדְמַת לְעוֹלָה - הִרִי כִכֹּר נֶאֱמַר (ויקרא ה,י) וְאֶת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כְּמִשְׁפֵּט [וכָפַר עָלָיו הַלֵּהן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ] (בתריה דההוא קרא כתיב, בשבועת ביטוי, וממילא ידעינן כיון דהאי שני עולה - חטאת הוה ראשון)! אלא זה בנה אב (הבנין הזה בנה הכתוב אב ללמד) לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמה', וקיימא לן (בזבחים בפרק 'כל התדיר' (א,צ)) דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה (דהאי בנין אב לא איצטריך אלא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה, כגון יולדת עשירה שמביאה עולתה בהמה וחטאתה עוף שתקדים חטאת לעולה)!

אמר רבא: שאני עולת מצורע דרחמנא אמר

(פסחים נט, ב)

(ויקרא יד,ב) וְהִעֲלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעֹלָה [וְאֶת הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר] (בתר חטאת כתיב; ומדהוה ליה למיכתב 'ואת העולה יעלה' וכתביב 'והעלה') - (משמע) אֶת הָעֹלָה שֶׁהֵעֵלָה כִּכֹּר (אפילו הביא העולה קודם לחטאת - יכפר).

אמר ליה רב שמן בר אבא [קיצור של 'שמעון בר אבא': שבת קיט,ב, גיטין ה,ב ועוד, וכן בירושלמי] לרב פפא: לדידך, דאמרת 'מעלה ומלינה בראשו של מזבח' קיימין ועבדינן מילתא לכהנים דאתו בה לידי תקלה דסברי דיומיה הוא (כשמקטירים כל הלילה אברים שניתותו מקרבנות שנשחטו ונזרק דמן קודם לתמיד, ויראו את האברים הללו - יהו סבורין שגם אלה ניתותו וראויין להקטירם היום) ואתו לאקטורי (ויקטירם, ועברי אעשה דהשלמה)?

אמר ליה: כהנים - זריזין הן (והמעלן שם יודיע לאחיו הכהנים ויזהרו בהן).

אמר ליה רב אשי לרב כהנא, ואמרי לה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא: (אדרב פפא פריך דאמר מלינן: [רש"י מסביר מראש את הפסקה הבאה] מכדי כל כמה דלא מקטרי אמורין דחטאת - כהנים בשר החטאת לא מצי אכלי, ובעלים לא הויא להו כפרה, ועדיין מחוסר כפורים הוא, והיאך יאכל בקדשים?) והא כמה דלא מתקטרי אמורין - כהנים לא מצו אכלי בשר, דתניא [נספרא צו פרשתא יא פרק טז הלכה ד]: 'יכול יהו כהנים ושאין כחזה ושוק (הנתונים לכהנים מן השלמים) קודם הקטרת אמורין? - תלמוד לומר (ויקרא ז,לא) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֶלֶב הַמִּזְבֵּחַה וְהָדָר וְהָיָה הַחֶזֶה לְאֵהָן וּלְבָנָיו'; וכמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא מתכפרי, דתניא: ' (במלואים כתיב (שמות כט,ג)) וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם [לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם] - (אשר כופר בהם - כתב כפרה גבי אכילה למימרא דאף באכילה תלויה כפרה: מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין?!)

אמר ליה: כיון דלא אפשר (לאקטוריהו האידנא משום עשה דהשלמה) - עשאוּם כמי שנטמאו או שאבדו (ומשתרו כהנים באכילת בשר והויא כפרה לבעלים), דתניא [נספרא צו פרשתא יא פרק טז הלכה ה]: 'יכול נטמאו אמורין או שאבדו לא יהו

כהנים זכאין בחזה ושוק? - תלמוד לומר (ויקרא ז, לא) [והקטיר חלהן את החלב המזבחה] וְהָיָה הַחֶזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו - מִכָּל מְקוֹם .

רב כהנא רמי: כתיב (שמות כג, יח) [לא תזבח על חמץ דם זבחי] ולא ילין חלב חגי עד בקר - עד בוקר הוא דלא ילין, הא כל הלילה כולה ילין (למטה, ומעלן ומקטירן כל הלילה, ואינו נפסל אלא אם כן מצאן בעלות השחר כשהוא למטה, אלמא כל הלילה ראוי להקטיר); ו כתיב (ויקרא ו, ה) [והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה חלהן עצים בבקר ובקר וערד עליה העלה] והקטיר עליה חלבי השלמים [וודרשינן] עליה השלם כל הקרבנות כולן (דמשמע שלא יתעכב דבר אחר תמיד של בין הערבים) ! ?
הוא מוטיב לה והוא מפרק לה: כשנתותרו (מקרבנות שנזרק דמן קודם תמיד ולא הספיקו להקריב; דכיון דנראה להקרבה קודם לכן - על תמיד של שחר הוא מושלם).

רמי ליה רב ספרא לרב: כתיב (שמות לד, כה) [לא תשחט על חמץ דם זבחין] ולא ילין לבקר זבח חג הפסח; לבקר הוא דלא ילין, הא כל הלילה ילין (ויקטירנו בלילי יום טוב ואף על פי שנתותר מקרבן של חול, דהא י"ד שנזרק דם הפסח בו - חול הוא); והכתיב (במדבר כח, י) עלת שבת בשבתו [על עלת התמיד ונסקה] ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב!
אמר ליה: כבר רמייה ניהליה רב אבא בר חייא לרבי אבהו, ושני ליה הכא: בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן, דחלבי שבת קריבין ביום טוב.
אמר ליה: משום דחלבי שבת קריבין ביום טוב אנן ניקו ונימא ליה דהאי קרא בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דכתיב (קושיא היא)?
אמר ליה: שבקיה לקרא דהוא דחיק ומוקים אנפשיה (מדקשו קראי אהדידי על כרחין קראי גופייהו מוקמי אנפשייהו הכי).

משנה:

הפסח ששחטו שלא לשמו (אלא לשם שלמים) וקבל והלך וזרק שלא לשמו (שבארבע עבודות הללו הפסח נפסל במחשבתו, אם לפסול אם לפגל, כדיליף בשמעתא קמיייתא דזבחים (א, ט), או לשמו ושלא לשמו (בגמרא מפרש אי במחשבת עבודה אחת קאמר, אי במחשבת שתי עבודות, כגון: קיבל לשמו וזרק שלא לשמו) או שלא לשמו ולשמו - פסול (דכתיב (נשות יב, כז) זבח פסח הוא: שתהא זביחתו לשם פסח, וכתיב הוא למעוטי נשחט שלא לשמו); כי צד?
'לשמו ושלא לשמו' = לשם פסח ולשם שלמים;
'שלא לשמו ולשמו' = לשם שלמים ולשם פסח.

גמרא:

בעי רב פפא: בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות תנן: בעבודה אחת תנן (וחישב בה לשמו ושלא לשמו, ואפילו הכי קתני פסול) - ורבי יוסי היא, דאמר (במסכת תמורה פרק חמישי (כה, א)) אף בגמר דבריו אדם נתפס - דאי רבי מאיר, הא אמר תפוס לשון ראשון (במסכת תמורה (גס זה שם) גבי האומר "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים", רבי מאיר אומר הרי זו תמורת עולה, רבי יוסי אומר: דבריו קיימים ותרעה עד שתומם ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים)?

(פסחים ס, א)

או דילמא בשתי עבודות תנן (אחת חישב לשמו ובשניה שלא לשמו, והכא ליכא למימר 'תפוס לשון ראשון', שהרי ארבעתן העבודות חשובות זו כזו ליפסול את הזבח באחת מהן), ואפילו לרבי מאיר, דאמר תפוס לשון ראשון - הני מילי בעבודה אחת, אבל בשתי עבודות מודה דמיפסיל?
אמרי (ומהדר גמרא): אהי א (מהני לישיני דסיפא דמתניתין קיימא הך בעיא)? אי נימא א'שלא לשמו (ברישא, והדר) ולשמו' - בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, בין לרבי מאיר בין לרבי יוסי איפסיל ליה מקמייתא (הא בין לרבי מאיר בין לרבי יוסי אפילו בעבודה אחת מיפסיל: לרבי מאיר - דהא אמר תפוס לשון ראשון), דהא לרבי יוסי נמי (מיפסיל, דהא רבי יוסי) אף בגמר דבריו אדם נתפס אית ליה (כלומר: תחלת דבריו של אדם וסופן - בכולן דעתו נתפסת, וכולן מתקיימין);
אלא א'לשמו ושלא לשמו' - מאי (דאי בעבודה אחת נמי פסיל ליה מתניתין, תו לא מיתוקמא כרבי מאיר, דאמר 'תפוס לשון ראשון', ולשון אחרון לא חייל)?

תא שמע: 'הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו' - היכי דמי? אי נימא כדקתני (שחט וקיבל והלך וזרק כולן שלא לשמו, ולא 'או' קאמר), למה לי עד דמחשב לכולהו? מקמייתא איפסיל ליה (הא בחדא קיימא לן בזבחים בשמעתא קמייתא דהזבח נפסל) ! אלא, לאו הכי קתני: הפסח ששחטו שלא לשמו - אי נמי שחטו לשמו - וקבל והלך וזרק שלא לשמו, אי נמי שחטו וקבל והלך לשמו, וזרק שלא לשמו - דהויא לה שתי עבודות?!

אימא סיפא 'לשמו ושלא לשמו', היכי דמי? אי נימא בשתי עבודות - היינו רישא! אלא, לאו בעבודה אחת, ורבי יוסי היא, דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס?

לא, לעולם (נמי דקתני 'לשמו ושלא לשמו') בשתי עבודות (ודקשיא לך: היינו רישא? - לא תיקשי): ורישא דקאי בשחיטה וקא מחשב בשחיטה, אי נמי קאי בזריקה וקא מחשב בזריקה (רישא מיירי דכי שחט חישב בה לשמו, וכשזרק חישב בה שלא לשמו [כלומר: שמחשבת הפסול היה באותה עבודה שעסק בה]); סיפא דקאי בשחיטה וקחשיב בזריקה (וסיפא מיירי דבשעת שחיטה חישב תרתי מחשבות: חדא על השחיטה לשמו וחדא על הזריקה שלא לשמו), דאמר "הריני שוחט את הפסח לשמו" (על מנת) לזרוק דמו שלא לשמו" (והכא ליכא למימר תפוס לשון ראשון: דהא אעבודה אחריית קאי לשון שני), וקא משמע לן (מתניתין) דמחשבין מעבודה לעבודה (כלומר: דמחשב בשעת עבודה זו על חברתה לעשותה במחשבת פסול - נפסל מיד, ואפילו לא עשה השניה במחשבת פסול כמו שחיטה) והיינו בעיא דרב פפא (דאמר: מחשבים מעבודה לעבודה, בשחיטת קדשים [מסכת זבחים] בפרק קמא (דף יא), דאמרינן התם: מתקיף לה רב פפא דילמא הא קא משמע לן: דמחשבין מעבודה לעבודה?).

תא שמע: 'או שלא לשמו ולשמו פסול' - היכי דמי? אי נימא בשתי עבודות, השתא 'לשמו ושלא לשמו' (דעבודה ראשונה בכשרות) אמרת פסול (במחשבת עבודה שניה), שלא לשמו ולשמו מיבעיא (דכיון דנפסל בעבודה ראשונה - מהיכן יחזור ויוכשר)? אלא לאו בעבודה אחת (ותנא 'לשמו ושלא לשמו' לאפוקי מדברי מאיר, דאמר תפוס לשון ראשון, ותנא 'שלא לשמו ולשמו' דלא תימא תפוס לשון אחרון, דהא הדר ביה מקמא, וכי שחיט אהאי בתרא קא שחיט, קא משמע לן דרבי יוסי הוא, דאמר 'בכל דבריו אדם נתפס', ולא הדר ביה, אלא אתרוייהו איכיון), ומדסיפא ('שלא לשמו ולשמו') בעבודה אחת (קאמר, דבשתי עבודות לא איצטריך) - רישא (ד'לשמו ושלא לשמו') נמי בעבודה אחת (ורבי יוסי היא)? לא, לעולם בשתי עבודות, ובדין הוא דלא איצטריך ליה (ודקשיא לך 'פשיטא! הא איפסיל ליה מעבודה קמייתא!'), ואידי דתנא 'לשמו ושלא לשמו' (לאשמעינן דמחשבין מעבודה לעבודה, כדלעיל) - תנא נמי 'שלא לשמו ולשמו'.

תא שמע [פסחים פ"ה מ"ג, להלן]: 'שחטו שלא לאוכליו (לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית ואין בו מנויין אחרים אלא הן) ושלא למנויו (נימנו עליו חבורה זו, ושחטו לשם חבורה אחרת), לערלים (ישראל שמתו אחיו מחמת מילה, והן פסולין מלאכול פסח, דכתיב וְכָל עֶרֶל לֹא יֵאָכֵל בו (שם, מח)) ולטמאין (נמי אסורים בקדשים, ובכרת הן על אכילתן) - פסול (דאיש לְפִי אָכְלו כתיב (שמות יב, ד) - הראוי לאכול)' הכא פשיטא בעבודה אחת; ומדסיפא בעבודה אחת (דהא חדא מחשבה הוא דאיכא) - רישא נמי בעבודה אחת (כלומר: אפילו בעבודה אחת, ודלא כרבי מאיר)!

מידי איריא (וכי ראייה היא זו)? הא כדאיתא והא כדאיתא: סיפא (דבמחשבה אחת מיירי, ליכא לאוקומה אלא) בעבודה אחת, רישא (דמיירי בשתי מחשבות, איכא לאוקומא) אי בעבודה אחת (ודלא כרבי מאיר) אי בשתי עבודות (ולא בעבודה אחת, ורבי מאיר).

תא שמע: 'לאוכליו ושלא לאוכליו (כדמפרש ואזיל) - כשר'; היכי דמי? אי נימא בשתי עבודות (שחטו לאוכליו על מנת לזרוק שלא לאוכליו, ואשמעינן דכשר), וטעמא דחשיב בזריקה - דאין מחשבת אוכלין בזריקה (אין מחשבת פסול האוכלין, כגון חולה וְזָקֵן פוסלת בזריקה: דבשחיטה הוא דכתיבי אוכלין: לְפִי אָכְלו תְּלַסּוּ [שמות יב, ד] והיינו תשחוט כדמתרגמינן וְשַׁחֲטוּ = ויכוס), הא בעבודה אחת - כגון בשחיטה, דמהניא ביה מחשבת אוכלין - פסול (ואפילו כהאי גוונא: דאמר לאוכליו ושלא לאוכליו), והא קיימא לן (לקמן (סא, א)) 'מקצת אוכלין (כגון הכא: דנימנו בו ראויין לאכול, ושחטו לשם כולן) לא פסלא (כשר, דהא כולה שחיטה נמי משום אוכלין צריכה: דאי אפשר לכזית בשך בלא שחיטה)' ! (ולקמן מפרש מאי שנא: דלשמו ושלא לשמו פסול, ולאוכליו ושלא לאוכליו (כשר)!

(פסחים ס, ב)

אלא לאו בעבודה אחת (אף בעבודה אחת כשר, ומתניתין - בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות קאמר: בעבודה אחת - כגון בשחיטה, מכשר ליה, דמשום מקצת אוכלין לא פסלי; ובשתי עבודות, כגון שחט

לאוכליו וְזָרַק שלא לאוכליו - אף על גב דכולה זריקה שלא לאוכליו - כשר, משום דאין מחשבת אוכלים בזריקה), ומדסיפא בעבודה אחת - רישא נמי בעבודה אחת (דלשמו ושלא לשמו פסול, דאף בגמר דבריו אדם נתפס, ורבי יוסי היא, ולא רבי מאיר) !
מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא: סיפא בעבודה אחת ורישא או בעבודה אחת (ורבי יוסי היא) או בשתי עבודות (ולא בעבודה אחת, ורבי מאיר: דאי בעבודה אחת כשר בלשמו ושלא לשמו דתפוס לשון ראשון) .

איבעיא להו: פסח ששחטו בשאר ימות השנה (כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים, וקיימא לן דכשר לשלמים [בפירקין דלקמן (ע"ב)], ואם שחטו לפסח - פסול: דלאו זמניה, ואי לשם שלמים שחטו - כשר; והיכא דשחטו) לשמו ושלא לשמו מהו? מי אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו, ומכשיר ליה - או לא?
 כי אתא רב דימי, אמר: אמרייתא לשמעיתא (למילף מדין בנין אב דפסול) קמיה דרבי ירמיה: הואיל ולשמו מכשירו בזמנו, ושלא לשמו מכשירו שלא בזמנו, מה לשמו המכשירו בזמנו אין מוציאו מידי שלא לשמו [ופסול] - אף שלא לשמו המכשירו שלא בזמנו אין מוציאו מידי לשמו (לתפוס לשון אחרון ולהכשירו), ופסול! - ואמר לי: לא! אם אמרת בשלא לשמו - שכן נוהג (פסול) בכל הזבחים (או לפסול לגמרי בפסח וחטאת, או לפסול מעלות לבעלים לשם חובה בשאר זבחים, כדתנן (זבחים פ"א מ"א) 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין' - לזרוק ולהקטיר אימורים ולאכול בשון - זלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מפסח וחטאת' שפסולין לגמרי, אלמא נוהג בכל הזבחים, הלכך לא אתי לשמו ומפיק לה מידיה לגמרי), תאמר בלשמו (בפסול דלשמו בפסח בשאר ימות השנה) שכן אינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח בלבד (וכיון דקיל - אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידיה) !
 מאי הוי עלה?

אמר רבא: פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו - כשר, דהא סתמו לשמו קאי, ואפילו הכי כי שחיט ליה שלא לשמו - כשר, אלמא אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו, כי שחיט נמי לשמו ושלא לשמו אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו!
 אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר (דאף על גב דהיכא דלא אמר ברישא לשמו, ואמר שלא לשמו - כשר, היכא דאמר [ברישא שלא לשמו] פסול), דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, וכל היכא דשחיט ליה שלא לאוכליו לחודיה - פסול (ואף על גב דסתמיה לאוכליו קאי - אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מסתמיה, וכי אמר ברישא לאוכליו והדר שלא לאוכליו - לא אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מידי לאוכליו, וכשר), ואמאי? הא סתמא לאוכליו קאי? אלא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר - הכי נמי שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר!
 אמר ליה: מידי איריא (גירסת רש"י: הכי? השתא: ומי דמי סתמא דלאוכליו לסתמא דלשמו דתילפינהו מהדדי?)! בשלמא התם כמה דלא עקר ליה בשחיטה סתמיה ודאי לשמו קאי (סתמא דלשמו אליה טובא: דכל כמה דלא איעקר ליה שם פסח מיניה - סתמא לשמו קאי, ואפילו הכי כי אמר שלא לשמו - מפיק ליה מסתמיה, הלכך כי אמר לשמו ברישא נמי - יליף מיניה דאתי שלא לשמו ומפיק ליה מידיה, דלא שאני לן בין היכא דאמר מהיכא דלא אמר), אלא הכא (אבל לאוכליו), [אמנם] סתמיה לאוכליו קאי [אבל] מי אליה סתמא דידיה דסתמא ליקו להני אוכליו?), דילמא מימשכי הני ואתי אחריני ומימני עלויה אחריני (הא אי בעי מימשכו הני מיניה ומוכרין אותו לחבורה אחרת), דתנן [פסחים פ"ח מ"ד, דף פט, א]: 'נמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט' (הבא למנות עליו - ימנה, והרוצה למשוך ידו ממנו - שכבר נמנה עליו - מושך) ' (הלכך לא אליה סתמא דלאוכליו, ואף על גב דאתי מחשבת שלא לאוכליו ומפקא ליה מסתמא ופסל ליה - שאני לן היכא דאמר לאוכליו ברישא מהיכא דלא אמר: דהתם טעמא משום דלא אליה סתמיה הוא, ואיכא למימר אימשכו להו קמאי ואימנו עליה חולה חקן, ואישתחית כוליה שלא לאוכליו; וכי אמר לאוכליו ושלא לאוכליו - הוו להו מקצת אוכלין, ולא פסלי) .

איבעיא להו: פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים (של ראובן היה, ושחטו לשם שמעון אבל לא עקר שם פסח ממנו) מהו? שינוי בעלים בשינוי קודש (שלא לשמו) דמי, ומכשיר ליה? או לא?
 אמר רב פפא: אמרייתא לשמעיתא קמיה דרבא: הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו ושינוי בעלים פוסלו בזמנו (בפסח, לגמרי, וכן בחטאת ובשאר זבחים מונעין מעלות לשם חובה, וכל תורת שינוי קודש עליהן [בשמעתא קמייתא דזבחים]), מה שינוי קודש שפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו - אף שינוי בעלים שפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו!
 ואמר לי: לא! אם אמרת בשינוי קודש, שכן [1] פסולו בגופו (שמחשבתו על עצמו של קרבן) ,

[2] וישנו בארבע עבודות (שחט או קיבל דמו (או זרק או הלך) שלא לשמו – פסול, דבכל ארבע עבודות דם ילפינו ליה לפוסלה בפרק קמא דזבחים (ז,א): שחיטה מזבח פסח (שמות יב,כז): שתהא זביחתו לשם פסח, ושאר עבודות מן עשית פסח (דברים טז,א): שיהו כל עשיותיו לשם פסח),

(פסחים סא, א)

[3] וישנו לאחר מיתה (מת - בנו מביא קרבן אביו, ואם שחטו שלא לשמו - לא עלה לשם חובה, ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת, וצריך להביא אחר), [4] וישנו בצבור כביחיד (וישנו בקרבן צבור כקרבן יחיד) - תאמר בשינוי בעלים (אבל בשינוי בעלים מחשב בדבר אחר הוא, ואינו בארבע עבודות בשאר זבחים דלאו פסח, דלאו עיקרן לאכילה אתי אלא לכפרה - לא שייך שינוי בעלים אלא בזריקה: שאין לו בקרבן אלא כפרתו, וכפרה ליתא אלא בזריקה, וכי מרבינן שאר עבודות לפוסלה בשינוי בעלים [בפרק קמא דזבחים] - לא מרבינן אלא שוחט להתכפר אחר בזריקת דמו, או מוליך או מקבל לזרוק לשם אחר, או זרק ממנו לשם אחר; אבל שוחט לשם אחר - שתהא השחיטה לבדה לשם אחרים, אבל בשעת שחיטה אין דעתו על הזריקה אלא לבעליו - כשר; והכי אמרין התם: אמר רב אשי: קל וחומר: ומה אם במקום שאמר "הריני שוחט לשם פלוני" דכשר [אבל] שחטו לזרוק לשם פלוני פסול, מקום שאם אמר כו'; שמע מינה מיהא דאין מחשבת שינוי בעלים בשאר עבודות אלא אם כן מחשבין באחת מהן על מנת לזרוק, אבל בשינוי קודש שחט שלא לשמו – פסול, דכתיב [ויקרא ג,א ועוד] זבח שלמים: זביחה לשם שלמים, וכן בחטאת: ושחט אתה לחטאת [ויקרא ד,לג], וכן פסח: זבח פסח הוא [שמות יב,כז]; ומיהו ודאי פסח שעיקרו לבעליו ליאכל בא, שחטו שלא לשם בעליו להאכילו למנויין אחרים - פסול כדקתני מתניתין: שחטו שלא למנוי פסול' ועל כרחך בחיוב על השחיטה לחוד קאמר, לא על מנת לזרוק: מדאיפלגו בה אמוראי בגמרא 'שחטו למוליך על מנת שיתכפרו בו ערלים' - מכלל דשחטו לערלים דמתניתין במחשב על השחיטה קאמר, ושלא למנוי דומיא דלערלים, דהא גבי הדדי קתני להו): [1] דאין פסולו בגופו (פסול מחשבה לא מיקרי פסול הגוף), [2] ואינו בארבע עבודות, [3] ואינו לאחר מיתה (דאין שם בעליו עליו מאחר שמת, ואם שינה שמו - כשר), [4] ואינו בצבור כביחיד (דלשם מי ישנה אותו שלא יהא בעליו? אם לשם נכרים - לא מיפסיל, כדאמרין התם; ולקמן בשמעתין דאין שנוי בעלים פסול אלא אם כן שינוהו למחויב כפרה כמותו, דיליף מלכפר עליו - עליו ולא על חבירו, אלמא שינוי בעלים פסול בחבירו דומיא דידה ומחויב כפרה כמותו, ואי לא - לא פסיל); ואף על גב דתירתי (מהנך פירכי) לאו דוקא (כלומר: לאו פירכי ניהו), תירתי מיהא דוקא: (ומפרש ואזיל הי תירתי לאו דווקא): דמאי שנא שינוי בעלים, דלא הוי פסולו בגופו - דפסולו מחשבה בעלמא היא, שינוי קודש נמי פסולו מחשבה בעלמא היא! ותו: הא דאמר 'שינוי בעלים אינו לאחר מיתה', ולרב פנחס בריה דרב אמי דאמר יש שינוי בעלים לאחר מיתה (ואם שחטו לשם בעלים אחרים צריך היורש להביא אחר; בפרק קמא דזבחים אמרה) - מאי איכא למימר? תירתי מיהא דוקא ניהו!

אלא אמר רבא: פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים - נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו (כמי ששחטו בזמנו שלא לשם בעלים), ופסול. (ואני שמעתי שינוי בעלים אינו בזריקה כדאמרין אין מחשבת אוכלים בזריקה; ואי אפשר לומר כן: דמחשבת שלא לאוכליו - מנויין עליו הן, ובשחיטה הוא דגלי רחמנא ולא בשאר עבודות; אבל מחשבת שלא למנוי - דהיינו שינוי בעלים - עיקרה בזריקה הוא, כדיליף לקמן בשמעתין בזריקה: וכפר עליו [ויקרא א, פסוקים כו, לא, לה, ויקרא ה פסוקים ו,י, ועוד] ולא על חבירו.)

משנה:

שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו, לערלים ולטמאים - פסול; לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולים ולערלים לטמאים ולטהורים - כשר (לאוכליו ושלא לאוכליו כשר - דמקצת אוכלין לא פסלי; ולקמן מפרש טעמא);

שחטו קודם חצות - פסול, משום שנאמר (שמות יב,1) [והיה לכם למשקמת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל] בין הערבים; שחטו קודם לתמיד - כשר, ובלבד שיהא אחר ממרס בדמו (שלא יקרוש, כדי שיהא ראוי לזריקה) עד שיזרק התמיד, ואם נזרק (קודם לתמיד) כשר (דאף על גב דאמרן (לעיל נט,א) יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים וגו' - לא מיפסיל בהכי) .

גמרא:

תנו רבנן [תוספתא מסכת פסחים פ"ד ה"ב (ליברמן)]: 'כיצד 'שלא לאוכליו' - לשום חולה או לשום זקן; כיצד 'שלא למנויו' - נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת.' מנהני מילי?

דתנו רבנן: **במכסת** [שמות יב, ד]: ואם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תלכו על השה] ('מכסת' - לשון מנויין, כמו את מכסת הערפך [ויקרא כז, כג]) - מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו; יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה, וכשר? תלמוד לומר: במכסת תכוסו; הכתוב שנה עליו לעכב; רבי אומר: לשון סורסי הוא (ארמי; חכמי האומות קורין לו 'לינגא שוריי'א), כאדם שאומר לחבירו "כוס" (שחוט) לי טלה זה" (למימרא דבשעת שחיטה צריך להתכוין למנויו); אשכחן שלא למנויו, שלא לאוכליו מנא לן? אמר קרא: איש לפי אכלו (לפי אכלו = הראוי לאכול פרט לחולה ולזקן ולערל ואפילו הן מנויין) תלכו: איתקש אוכלין למנויין;

(פסחים סא, ב) שחטו למולין (שחטו להאכילו למולין מנויין, אבל) על מנת שיתכפרו בו (בזריקתו) ערלים (או מנויין או שאינן מנויין) בזריקה - רב חסדא אמר פסול, רבה אמר כשר; רב חסדא אמר פסול, יש מחשבת ערלים בזריקה, רבה אמר: כשר, אין מחשבת ערלים בזריקה (לא מהני לפסול; וטעמא מפרש לקמיה).

אמר רבה: מנא אמינא לה? - דתניא [דומה לתוספתא מסכת פסחים פ"ד ה"ב (ליברמן)]: ' (רישא דברייתא: [שמות יב, מח]) וְכָל עֶרְלָא לֹא יֵאכֹל בו) יכול יפסול (ערל) בני חבורה הבאין עמו (שאם נמנו עליו מולין וערל שמתו אחיו מחמת מילה, ושחט לשם כולם, יכול יפסל)? ודין הוא: הואיל וערלה פוסלת וטומאה פוסלת (אם שחטו לטמאין: דבעינן הראוי לאוכלו, כדכתיב איש לפי אכלו תלכו = תשחטו [שמות יב, ד]; ולתנא קמא דלית ליה לשון סורסי - בתריה כתיב [שמות יב, ו] וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ), מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה (כגון: לטמאים ולטהורים) ככל טומאה (כאילו נשחט כולו לטמאים) - אף ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה! (ולקמן פריך: מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנה ערלה דמספקא ליה?) או כלך לדרך זו: הואיל וערלה פוסלת (מהאי טעמא נמי: דראוי לאכילה בעינן) וזמן פוסל (שחטו על מנת לאכול הימנו כזית חוץ לזמנו - נעשה כולו פיגול, והיינו 'מקצת זמן': שלא חישב אלא על כזית הימנו, כדכתיב [ויקרא יט, טז] וְאִם הָאֵלֶּל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא [לא ירצה], ותניא בתורת כהנים [ספר צו פרשת ח הלכה א] ובזבחים [כט, א] 'כוף אֶזְנוֹ לְשִׁמוֹעַ: בַּמַּחֲשָׁב לֵאכּוֹל מִזְבַּחוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְכָתִיב הָאֵלֶּל יֵאָכֵל - אֲכִילָה בְּכִזִּית), מה זמן עשה בה מקצת זמן ככל זמן - אף ערלה עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה?

נראה למי דומה: דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים (ערלה וטומאה אינה נוהגת בשאר זבחים כפסח, שכן ערל וטמא משלחין קרבנותיהן: דלא מעכבא בהו אכילת בעלים)? או כלך לדרך זו: דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו (ערלה לא הותרה מכללה: שאין שום קרבן נאכל לערלים, דילפינן ביבמות (עג, א) דערל אסור בקדשים, דאתי בקל וחומר מפסח הקל; וזמן נמי לא הותר לשום קרבן לאוכלו חוץ לזמנו), ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה (כדמפרש לקמן: הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה)?

תלמוד לומר: (שמות יב, מח) [ויאמר ה' אל משה ואהרן] זאת [חקת הפסח כל בן נגר לא יאכל בו] (וכתיב בההיא פרשתא [שמות יב, מח]) וְכָל עֶרְלָא לֹא יֵאכֹל בו) .

מאי 'זאת' (היכי משמע מזאת דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו)? (על כרחיק מילתא אחריתי קאמר:) אלימא דכולה ערלה פסלה, מקצתה לא פסלה - האי מ- וְכָל עֶרְלָא נפקא (שמות יב, מח) [וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וְכָל עֶרְלָא לֹא יֵאכֹל בו]! אלא לאו הכי קתני: תלמוד לומר: וְכָל עֶרְלָא לֹא יֵאכֹל בו: כולה ערלה פסלה, מקצתה לא פסלה (תלמוד לומר: [שמות יב, מח]) וְכָל עֶרְלָא - עד דאיכא כולה ערלות, ו-זאת אתא דלא תימא הוא הדין לזריקה: דכולה ערלות מיהא פסלה ביה אם שחטו למולין על מנת לזרוק דמה לערלים לבדם)! וכי תימא 'הוא הדין לזריקה דכולה ערלה מיהא פסלה' - תלמוד לומר: זאת (דמשמע בעבודה אחת הוא דפסלה ערלות והיינו שחיטה) (והיינו) בשחיטה (דהיא תחלה לעבודות, והיא הזכרה אצל מנויין ואוכלין, כדמפרש) הוא דכולה ערלה מיהא פסלה, אבל זריקה - אפילו כולה ערלה נמי לא פסלה; וכי תימא מאי קולא דזריקה (דתימא האי זאת אשחיטה קאי ולמעוטי זריקה)? - (היינו קולא:) דאין מחשבת אוכלין בזריקה (דהא לא אתרבי מחשבת אוכלין אצל זריקה: דשחיטה גלי בה רחמנא, הלכך מסתברא ד-זאת דפסול כולה ערלות - אשחיטה קאי, ולאז אזריקה, וזאת משמע מיעוטה) .

ורב חסדא (דאמר לעיל יש מחשבת ערלים בזריקה)?

(אמר לך): אדרבה, לא ידך גיסא: תלמוד לומר: וְכָל עֵרֶל: כולה ערלה פסלה, מקצתה לא פסלה, אבל זריקה אפילו מקצתה נמי פסלה; וכי תימא 'הוא הדין לזריקה: דעד דאיכא כולה ערלה - לא פסלה' תלמוד לומר: זאת: שחיטה הוא דמקצתה לא פסלה (האי זאת - לאו לקולא גבי זריקה הוא, אלא לאחמורי עליה אתא, והכא קאמר: זאת היא דמקצת ערלה לא פסלה בה), אבל זריקה - אפילו מקצתה פסלה! וכי תימא ומאי חומריה דזריקה (משחיטה, דמוקמית קולא דמקצת ערלה לא פסלה אשחיטה אבל זריקה אפילו מקצתה פסלה) - (היינו חומרא דילה): דלא מקבע פיגול אלא בזריקה (דלא מקיים פיגול אלא בזריקה: אם חישב באחת מארבע עבודות על מנת לאכול הימנו כזית חוץ לזמנו - פיגול הוא, וחייבין עליו כרת אפילו אכל ממנו תוך זמנו, כדכתיב (ויקרא ז, יח) וְהִנָּפֵשׁ הָאֲכָלֶת מִמֶּנּוּ עוֹנָה תִּשָּׂא, ובלבד שיעשו כל עבודות שלאחריה שלא בפסול אחר, אלא או בשתיקה או בכשרות: על מנת תוך זמנו או על מנת פיגול כמותה, אבל חישב באחת מעבודות שלאחריה פסול אחר, כגון חוץ למקומו - שוב אין בו כרת, כדאמרינן בזבחים (כח, ב) ובמנחות בפרק שני (טו, ב); הרצאה כתיבה בפיגול: נאמר פגול הוא לא ירצה בפיגול [ויקרא יט, ז], ונאמר בכשר: ומיום השמיני והלאה ירצה [ויקרא כב, כז]; כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול: מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו בכשרות - אף הרצאת פיגול עד שיקרבו כל מתיריו או בפיגול או בכשרות; אלמא לא מיקבע וודאי של פיגול אלא בזריקה שהיא סוף העבודה: דכל שעתא קאי בספק שמא יחשב פסול אחר בעבודה הבאה ויפקיע שם פיגול ממנו).

מתקיף לה רב אשי (בין לרבה בין לרב חסדא): ממאי דהאי וְכָל עֵרֶל - (עד דאיכא) כולה (ערלה) משמע (דנייתי זאת למעוטי זריקה, למד לחומרא ולמד לקולא), (ויתלמוד לומר: זאת דקתני - תנא מילתא אחריתי קאמר): דילמא האי וְכָל עֵרֶל משמע כל דהו ערלה (דילמא זאת דקתני תנא אמילתיה קאי, ומינה יליף דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו, ומשום דוְכָל עֵרֶל - כל דהו משמע, והכי קאמר: יכול יפסול בני חבורה, ד-וְכָל עֵרֶל = כל דהו משמע, ושוב לא יאכל בו שום אדם!) ?

- כתב רחמנא זאת: דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה (עבודה שלימה בעינן בערלות), לא שנא בשחיטה ולא שנא בזריקה (ולעולם לא שנא שחיטה ולא שנא זריקה - שוין) ?

אלא אמר רב אשי: רב חסדא ורבה -

(פסחים סב, א)

(כשיתכפרו בו ערלים דקאמר - שאין מנויין עליו קאמר, ומשום מחשבת שלא למנויין קאמרי; אבל במנויין עליו ושחטו למולים שהן נמי מנויין לזרוק דמו למנויין ערלים שבהם לבדם - דהויא כולה זריקה לערלים מנויין - דכולי עלמא פסול, ובערלים שאינן מנויין ומשום מחשבת שלא למנויין פליגי): בהאי קרא (דשלא למנויין בזריקה) קמיפלגי: (ויקרא א, ד) [וסמך ידו על ראש העלה] וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו (מהכא נפיק בכל הקרבנות) - עָלָיו ולא על חבירו (היינו זריקה עליו ולא על הזורק לשם חבירו): רבה סבר חבירו (דפסול משום שינוי בעלים - בעינן) דומיא דידיה: מה הוא דבר כפרה - אף חבירו דבר כפרה, לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא;

ורב חסדא סבר: האי ערל נמי, כיון דבר חיובא הוא - בר כפרה הוא, הואיל דאי בעי - מתקן נפשיה (מלא את עצמו). [## וקשה: אם מתו אחיו מחמת מילה הרי אסור לו למול את עצמו! אלא בשם 'ערל' שאסור לאכול בפסח - יש עוד מי שאסור לאכול בפסח משום ערלות: מי שיש לו עבד ערל; וכיון שהוא - האדון - בר חיובא הוא, ויכול או למול את העבד או למכור אותו, ובכך הוא יכול להכשיר את עצמו לאכול - לכן הוא בר כפרה.]

ומי אית ליה לרב חסדא 'הואיל' ? והא איתמר: האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר לוקה; רבה אמר אינו לוקה:

רבה אמר: אינו לוקה, אמרינן 'הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה - השתא נמי חזי ליה, ולא לקי' (ואף על גב דאיהו השתא לא סעד ליה ולא צריך למידי);

רב חסדא אמר: לוקה, לא אמרינן 'הואיל'.

בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא: הכא מחוסר מעשה התם דלא מחוסר מעשה, אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא (השתא היכא דלא מחוסר מעשה, כגון זימון אורחים - דלאו מעשה הוא, לית ליה 'הואיל', הכא גבי ערל דמחוסר מעשה אית ליה 'הואיל') ! ?

אמרי: כי לית ליה לרב חסדא הואיל - לקולא (לפוטרו ממלקות), לחומרא אית ליה (לפסול בפסחים).

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: קתני 'הואיל ועולה פוסלת וטומאה פוסלת, מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה - אף עולה לא עשה מקצת עולה ככל עולה' - האי טומאה היכי דמי? אילימא בטומאת גברי (שנמנו עליו טמאים וטהורים, וכדפרישית לעיל) - ומאי 'לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה' ? : דאי איכא ארבעה

וחמשה גברי טמאין וארבעה וחמשה גברי טהורין - לא פסלי להו
טמאין (לפסח) לטהורין, גבי ערלה נמי הא לא פסלי, דתנן:
'למולין ולעדלים כשר', מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנא
ערלה דמספקא ליה? אלא בטומאת בשר - ומאי 'לא עשה כה מקצת
טומאה ככל טומאה'? דאילו איטמי חד מאברים האי דאיטמי
שרפינן ליה, ואידך אכלינן ליה!
במאי אוקימתא, בטומאת בשר? אימא סיפא: 'דנין דבר שאינו נוהג
בכל הזבחים' [פסול ערלה] מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים, ואל
'יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים', ומאי טומאה? אי נימא טומאת
בשר - אמאי אינו נוהג בכל הזבחים? אלא פשיטא בטומאת גברי,
ומאי 'אינו נוהג בכל הזבחים'? - דאילו בכל הזבחים ערל וטמא
משלחין קרבנותיהן, ואילו בפסח ערל וטמא אין משלחין פסחיהן
(דבעינן ראוי לאוכלו: שאכילת בעליו מעכבת בו, דכתיב לפי אכלו תלסו [שמות יב, ט]; רישא
בטומאת בשר וסיפא בטומאת גברי!)
אמר ליה: אין, 'שם טומאה' קא פריך;
ואיבעית אימא: (לעולם) סיפא נמי בטומאת בשר, ומאי 'אינו נוהג
בכל הזבחים'? - (אין מנהגא בשאר זבחים שוה למנהגא בפסח: דאילו בכל הזבחים
בין שנטמא חלב ובשר קיים, בין שנטמא בשר וחלב קיים (לרבי יהושע,
דאמר ב'כיצד צולין' (לקמן ע"א), [תוספתא זבחים פ"ד ה"א (צוקרמאנדל)] 'אם אין בשר אין דם, אם בשר קיים -
לאכילת אדם, או חלב קיים לאכילת מזבח') - זורק את הדם, ואילו בפסח נטמא חלב
ובשר קיים - זורק את הדם, נטמא בשר וחלב קיים - אינו זורק
את הדם (ואילו פסח לא מהניא אכילת מזבח לזרוק דם עליה אלא אם נשתייר כזית בשר, כדתנן ב'כיצד
צולין')!
במאי אוקימתא - בטומאת בשר? אימא סיפא: 'דנין דבר שלא הותר
מכללו' (ערלה: במקום שאסרה, דהיינו בפסח - לא הותרה) מדבר שלא הותר מכללו (זמן)
ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה' - במאי? אילימא

(פסחים סב, ב)

בטומאת בשר - היכא הותרה (היכא אישתראי טומאת בשר לאכילה? אפילו קרבן ציבור
שדוחה טומאה - הני מילי להקדשה, אבל למיכלה בטומאה - לא! דתנן ב'כיצד צולין' (פ"ז מ"ד, דף ע"ב) 'חמשה
דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה': [העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וזבחי שלמי צבור, ושעירי ראשי
חדשים; הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה]? אלא פשיטא בטומאת
גברי, והיכא הותרה מכללה? - בציבור (שאפילו פסח שלא הותר ליחיד טמא לשלח
פסחו לעזרה לשחוט - הותר לציבור טמאין להביא פסחיהן בטומאה אם רובן טמאין, נמצא שהותרה מכלל
איסורה); רישא בטומאת בשר סיפא בטומאת גברי!
אין, 'שם טומאה' קפריך;
ואיבעית אימא: כולה בטומאת בשר, והיכא הותרה? - בטומאת פסח,
דתנן (פ"ז מ"ד): 'פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו
אלא לאכילה' (לא נאמרה הבאת עיקר פסח אלא לאכילה, וכי שרייה רחמנא לאיתויי בטומאה - ברוב
ציבור, דכתיב [במדבר ט, י] 'איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדריכתכם ועשה פסח לה':
איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין - אדעתיה למיכליה שרייה) .
מתיב רב הונא בריה דרב יהושע: 'הפסח שעברה שנתו' (שנולד אשתקד קודם
ראש חודש ניסן, והפרישו לשם פסח, וכי מטא ראש חודש ניסן - ועברה שנתו - תו לא חזי לפסח, דכתיב זכר בן
שנה [שמות יב, ה], וקאי לשלמים, כדילפינן בפירקין דלקמן (ע"ב) 'פסח בשאר ימות השנה - שלמים הוא')
ושחטו בזמנו לשמו' (דהוה ליה 'שוחט שלמים לשם פסח בזמנו'), וכן השוחט
[קדשים] אחרים לשם פסח בזמנו: דבי אליעזר פוסל (טעמא מפרש בפרק קמא
דזבחים: ומה פסח שמוותרו בא שלמים, שחטו לשם שלמים בזמנו - פסול, שלמים - שאין מותרין בא פסח - שחטן
לשם פסח בזמן פסח אינו דין שפוסלו!), ורבי יהושע מכשיר (דכל זבחים שנקבחים שלא לשמן -
כשירין, חוץ מפסח וחטאת; ואי משום דנשחטו לשם פסח - קל וחומר הוא: ומה שלא בזמנו - שאינו כשר לשמו,
אחרים כשירים לשמו, בזמנו - שהוא כשר לשמו - אינו דין שיכשרו אחרים לשמו? וכל טעמייהו התם מפרש) '
טעמא בזמנו, הא שלא בזמנו - כשר (שלא בזמנו לא פסיל ליה רבי אליעזר אם שחטו
לשם פסח, כדאמר ליה רבי יהושע: 'ומה שלא בזמנו שאינו כשר לשמו, אחרים כשירים לשמו' ולא מיהדר רבי
אליעזר 'לדידי שלא בזמנו נמי אחרים פסולים לשמו'), ואמאי (לרב חסדא, דאמר לחומרא אמרינן
הואיל)? : נימא (הכא) 'הואיל ובזמנו' (הואיל ואלו זמנו הוה ושחט לשמו) פוסל
- שלא בזמנו נמי פוסל (כדקאמר גבי ערל: הואיל ואי הוה מל - פסיל, השתא נמי פסיל) ?
אמר רב פפא: שאני התם, דאמר קרא: (שמות יב, כז) 'ואמרתם זבח פסח הוא [לה] אֶשֶׁר
פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו' - הוא
בהוייתו: לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו; בזמנו שהוא
פסול לשום אחרים (דנפקא לן לקמן (ע"ב) מן זבחת פסח לה' אלהיך צאן ובער [דברים טז, ט] דפסח

שניתותר לאחר הפסח קרב שלמים, ואף קודם הפסח נמי נפקא לן בפרק קמא דזבחים מקרא אחרינא: **מִן הַצֶּאֱן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים** [ויקרא ג,ו]: דבר הבא מן הצאן - דהיינו פסח - יהא לזבח שלמים) - **אחרים פסולין לשמו; שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים - אחרים כשרים לשמו** (דהא איתקש פסולו לשם אחרים ופסול אחרים לשמו).

רבי שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה: ניתני לי מר ספר יוחסין (מתניתא דדברי הימים)!
אמר ליה: מהיכן את?
אמר ליה: מלוד.
והיכן מותבך?
בנהרדעא.

אמר ליה: אין נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים, וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא! (לדחוייה איכוון; לישנא אחרינא: לפי שאינן מיוחסין.)
כפייה וארצי.

אמר ליה: ניתנייה בשלשה ירחי!
שקל קלא (מוט"א [רגב אדמה]), פתק [זרק] ביה, אמר ליה: ומה ברוריה, דביתו דרבי מאיר, ברתיה דרבי חנינא בן תרדיון, דתניא תלת מאה שמעתתא ביומא משלש מאה רבוותא ואפילו הכי לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין (לא יכלה לשנותה בשלש שנים), ואת אמרת בתלתא ירחי!?
כי שקיל ואזיל, אמר ליה (רבי שמלאי לרבי יוחנן): רבי! מה בין 'לשמו' ו'שלא לשמו' ל'אוכליו' ו'שלא לאוכליו' (מאי שנא דלשמו ו'שלא לשמו' פסול, לאוכליו ו'שלא לאוכליו' כשר)?

אמר ליה: הואיל וצורבא מרבנן את - תא ואימא לך:
1. לשמו ו'שלא לשמו' - פסולו בגופו (מחשבה בגופו של קרבן), (אבל) לאוכליו ו'שלא לאוכליו' - אין פסולו בגופו (מחשבת אוכליו - פסול דבר אחר הוא);

2. לשמו ו'שלא לשמו' אי אפשר לברר איסורו (דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו) [כלומר: הפעולה שנעשית לשמו או שלא לשמו חלה על כל הבהמה], (אבל) לאוכליו ו'שלא לאוכליו' אפשר לברר איסורו (אפשר לברר חלק אוכליו לצד זה וחלק חולה וזקן בצד אחר; אי נמי לברר אם אמת מחשבתו אם אין בה ממש, כגון: "איכילנו לראויין", ונמצאת מחשבתו בטילה למפרע, ולשאינן ראויין - יחזור דמיהן; וכך שמעתי);

3. לשמו ו'שלא לשמו' ישנו בארבע עבודות, לאוכליו ו'שלא לאוכליו' אינו בארבע עבודות (דאין מחשבת אוכלין בזריקה);

4. לשמו ו'שלא לשמו' ישנו בציבור כביחיד, לאוכליו ו'שלא לאוכליו' אינו בציבור כביחיד (מחשבת אכילה לא שייכא בקרבן ציבור, דלא שייכא אלא בפסח).

רב אשי אמר: 'פסולו בגופו' ו'אי אפשר לברר איסורו' - חדא מילתא היא: דמה טעם אמר 'פסולו בגופו'? - משום דאי אפשר לברר איסורו.

אמר רמי בר רב יודא אמר רב: מיום שנגנז (נשתכח) ספר יוחסין - תשש כחן של חכמים, וכהה מאור עיניהם (שנגנזו מהן טעמי תורה שהיו בו).
אמר מר זוטרא: בין אצל לאצל טעינו ארבע מאה גמלי דדרשא (שני מקראות הן [דברי הימים א ח,לח; דברי הימים א ט,מד] ופרשה גדולה ביניהן; [שני הפסוקים מתחילים] וּלְאַצֵּל שְׁשָׁה בָּנִים - וקא חשיב ואזיל הבנים, וסיפא דפרשתא אֵלֶּה בְּנֵי אֶצֶל).

תניא: 'אחרים אומרים: הקדים מולים לערלים - כשר, ערלים למולים - פסול'; מאי שנא מולין לערלים דכשר? דכולה ערלה בעינן, וליכא? ערלים למולין נמי כולה ערלה בעינן וליכא!?

(פסחים סג, א)
לימא קסברי 'אחרים': אינה לשחיטה אלא בסוף, וכדרכא, דאמר רבא (בפרק שני דזבחים [א,ל]): עדיין היא מחלוקת, הילכך: הקדים מולין לערלים - מולין חיילי, ערלים לא חיילי; הקדים ערלים למולין - ערלים חיילי מולין לא חיילי. (עדיין היא מחלוקת גבי תפוס לשון ראשון דאיפלגי בה רבי מאיר ורבי יוסי באומר "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים": הרי זו תמורת עולה - דברי רבי מאיר, דתפוס לשון ראשון; רבי יוסי אומר: דבריו קיימים, דאף בגמר דבריו אדם נתפס; ואיבעיא להו: אמר "חציה עולה וחציה שלמים" מי מודה בה רבי מאיר או לא? מי אמרין טעמא דרבי מאיר משום דנמלך הוא, וכיון דחל

שם עולה - תו לא פקע, אבל כי אמר לחצאין - ליכא למימר הכי? או דילמא כיון דפשטא ביה קדושת עולה ברישא - תו לא חיילא קדושת שלמים ואמר אביי: בהא ודאי מודי רבי מאיר; רבא אמר: **עדיין היא מחלוקת**, ואותביה רבא לאביי מהשוחט את הזבח לאכול כזית בחוץ כזית למחר? דקא פליג רבי יהודה אדרבנן, ואמר כרבי מאיר תפוס לשון ראשון, דקאמר 'זה הכלל': כל שמחשבת זמן קדמה למחשבת מקום - פיגול וחייבין עליו כרת, לא שנא בעבודה אחת ולא שנא בשתי עבודות: שחישב בעבודה שניה מחשבת פסול בתר מחשבת פיגול - לא מפקע ליה מיד פיגול, דתפוס לשון ראשון; ורבנן סברי: אף בגמר דבריו הוא נתפס, והויא לה בחדא עבודה עירוב מחשבות, ולא קרב המתיר כמצוותו - ואנן בעינן דלא ליהוי ביה פסול אחרינא, דהרצאה כתיב ביה; אלמא: מאן דאית ליה 'תפוס לשון ראשון' - אפילו לחצאין אית ליה, דהא זיתי טובא יש בזבח, ופליג רבי יהודה; ואמר ליה אביי: מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף, וחדא מחשבה היא? ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כו', וכגון דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו ושני חוץ למקומו, ורבי מאיר סבר מפגלין בסימן אחד; מכלל דרבא - דאותביה מהא - סבירא ליה אליבא דרבי מאיר ורבי יהודה דאינה לשחיטה אלא לבסוף, וכולה מחשבה בסוף שחיטה הוא, והוה ליה חדא מחשבה; ונמלך ליכא למימר, דהא בשני זיתים חישב ואפילו הכי פליג! והיינו דאמרין הכא 'לימא קסברי אחרינא אינה לשחיטה אלא לבסוף', וכל מחשבת שחיטה לא מהניא אלא אם כן חישב בגמרה, וכדרבא, דאמר התם: 'עדיין היא מחלוקת' - באומר לחצאין, ועל כן אית ליה לרבי מאיר 'אינה לשחיטה אלא לבסוף', ואחרים היינו רבי מאיר [וכן בהנורות שלהי דף יג,ב]; **הילכך בגמר שחיטה אין שהות לומר שני דברים**, והיכא דהקדים מולין לערלים **סוף שחיטה** - מולין חיילי כולה [ואמר 'ערלים' אחרי הסוף]; **הקדים ערלים למולין - ערלים חיילי כולה**, והוה ליה כולה ערלה - ופסלה. (אמר רבה: לא! לעולם קסברי 'אחרים' ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והכא במאי עסקינן (דקתני **הקדים ערלים למולין - פסול**)? - כגון שגמר בלבו לתרווייהו בין למולין בין לערלים (להוציא מולין אחר ערלים ולומר לערלים ולמולין) והוציא בפיו (כל מחשבה דקדשים - מוציא בפיו הוא) לערלים ולא הספיק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים, ובהא פליגי: דרבי מאיר סבר לא בעינן פיו ולבו שוים (והלך אחר פיו, ואיכא כולה ערלה, ואף על פי שלא היה בלבו אלא למקצתה), ורבנן סברי בעינן פיו ולבו שוים. וקסבר רבי מאיר לא בעינן פיו ולבו שוין? ורמינהו [תרומוות פ"ג מ"ח]: 'המתכוין לומר "תרומה" ואמר "מעשר"', "מעשר" ואמר "תרומה"; או "שאיני נכנס לבית זה" ואמר לזה [לבית אחר]; "שאיני נהנה לזה" (לאיש הזה) "ואמר לזה [לאיש אחר] - לא אמר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין (וסתם משנה היא ורבי מאיר היא) !? אלא אמר אביי [שסובר ישמה לשחיטה מתחילה ועד סוף]: רישא - דאמר סימן ראשון "למולין" וסימן שני "אף לערלים": דבסימן שני נמי פתיכי (מעורבין) ביה מולין (בסימן ראשון לא היה דעתו אלא למה שהוציא בפיו, ובסימן שני היה מוסיף על מחשבתו; הילכך כי הקדים "ערלים" ל"מולין" - נגמר סימן ראשון בערלים); סיפא - דאמר סימן ראשון "לערלים" סימן שני "למולין", דבסימן ראשון הא לא פתיכי [לא מעורבין] ביה מולין, ורבי מאיר לטעמיה, דאמר: מפגלין בחצי מתיר (יש פיגול במחשבת חצי מתיר, והאי - חצי מתיר הוא: דשחיטה בשני הסימנים היא), ורבנן לטעמיהו דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר (דתנן [נמחות פ"ב מ"ה]: 'פיגול בקומץ ולא בלבונה, בלבונה ולא בקומץ' כלומר: חישב בהקטרת האחד על מנת לאכול מן השיריים למחר דבי מאיר אומר: פיגול, וחכמים אומרים: אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר').

משנה :

השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה (לא תשחט על חמץ דם זבחי [ולא גלין

לבקר זבח חג הפסח] [שמות לד,כה])

רבי יהודה אומר: אף התמיד (של בין הערבים דערב הפסח ששחטו על החמץ; וטעמא יליף

בגמרא);

רבי שמעון אומר:

הפסח בארבעה עשר (ששחטו על החמץ) לשמו - חייב (משום לא תשחט על

חמץ [שמות לד,כה] דפסח כשר הוא, ושחיטה ראויה היא (ושמה שחיטה), ושל לא לשמו -

פטור (דפסול הוא, ושחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה; והכי אית ליה לרבי שמעון בכל

דוכתי: ב'כיסוי הדם' (חולין פה,א) וב'אותו ואת בנו' (חולין פה,ב) ובתשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא

ע"א);

ושאר כל הזבחים (ששחטן בארבעה עשר לאחר חצות על החמץ), בין לשמן

ובין שלא לשמן (ואף על גב שכשירין הן, כדתנן [זבחים פ"א מ"א] **כל הזבחים שנזבחו שלא**

לשמן כשירין) - פטור (כדמפרש בגמרא: בעידנא דמחייב אפסח - לא מיחייב אשאר

זבחים);

ובמועד (בתוך הפסח): לשמו פטור (אם לשמו שחטו לפסח על החמץ פטור מלא

תשחט: דפסח שלא בזמנו לשמו - פסול, והוה לה שחיטה שאינה ראויה), שלא לשמו (אלא

לשם שלמים) - חייב (דלהכי קאי, והוה לה שחיטה ראויה, וחייב משום לא תשחט בהדי

לאו דלא יראה ולא ימצא, ואיכא מלקות נמי דשחיטה),

ושאר כל הזבחים (ששחטן במועד על החמץ), בין לשמן בין שלא לשמן – חייב (דהא כשירין הן), (ובגמרא מפרש דקרא - אשאר זבחים נמי אזהר) חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה (דפסולה היא, כדתנן בזבחים (שם) חוץ מן הפסח והחטאת, וטעמא - משום דכתיב בשחיטה [ויקרא ה'יב] חטאת הוא - מעוטא: היא, ולא הנשחטת שלא לשמה).

גמרא:

אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט או לזורק (הדם דזריקה נמי איתרביא במכילתא מודם זבחיך [ישפך] [דברים יב, כז]).

(פסחים סג, ב)

או לאחד מבני חבורה (ואף על גב דכתיב על חמץ [שמות לד, כה] סתמא, אם היה חמץ לאחד שאינו מבני חבורה ואפילו ישנו עמו בעזרה, ואלו השוחטין פסחיהן רואין אותו והתרו בהן - אין עוברין, כדמפרש לקמיה, מדכתיב לא תשחט... ולא ילין: כל שיטתו בהלנה ישנו בשחיטה, ואם יש לאחד מהן - כולן עוברין), ועד שיהא עמו בעזרה; רבי יוחנן אמר: אף על פי שאין עמו בעזרה. במאי קמיפלגי? אילימא ב'על' = בסמוך, קמיפלגי (כל היכא דכתיב 'על' משמע בסמוך, והכא - על חמץ [שמות לד, כה] כתיב, כמו וְעָלִי מִטָּה מְנִשָּׁה (במדבר ב, כ)): דרבי שמעון בן לקיש סבר 'על' = [דוקא] בסמוך, ורבי יוחנן סבר לא בעינן 'על בסמוך' - והא איפלגו בה חדא זימנא, דתנן [מנחות פ"ז מ"ג]: 'השוחט תודה לפניו (בעזרה) ולחמץ חוץ לחומה - לא קדש הלחם (קדושת הגוף)' (לחמי תודה, משהוקדשו בפה - קדשו קדושת דמים ליאסר באכילה ובהנאה, אבל לא קדשו קדושת הגוף, ואם נטמאו - נפדין ויוצאין לחולין, ושחיטת הזבח מקדשתן לגופן להיות נפסלין בטבול יום, ובמגע מחוסר כפורים, ובלינה; ואם נטמאו - ישרפו, כדכתיב [וְהָקְרִיב] עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת [ויקרא ז, יב], ואמר מר במנחות: [על חלות לחם חמץ יקריב] קרבנו על זבח [תודת שלמין] [ויקרא ז, יג] - מלמד שאין הלחם קרוי קרבן אלא בזביחה; מאי 'חוץ לחומה'? רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת בית פאגי (היינו מקום חיצון שבירושלים - התם הוא, דחוץ לחומת בית פאגי = חוץ לירושלים הוא, ואינו מקום אכילת קדשים קלים, ואם יצאו שם - נפסלין; התם ודאי לא מקדשא ליה שחיטה), אבל חוץ לחומת העזרה (אבל אי חוץ לחומת עזרה קאי, אף על גב דלאו גבי זבח קאי בשעת זביחה, הואיל ובמקום הכשירו היה עומד) - קדיש (שפיר דמי), ולא בעינן 'על בסמוך'; רבי שמעון בן לקיש אמר: אפילו חוץ לחומת עזרה לא קדיש, אלמא בעינן 'על בסמוך'!

אלא (הכא גבי חמץ) - בהתראת ספק קמיפלגי (דמלקות ליתא אלא בהתראה; וכי מתרינן ביה "לא תשחט על החמץ", אי חזינן חמץ גביה ומתרינן ביה - הווא התראת ודאי, ואי לא - התראת ספק היא, ואפילו אשתכח דהוה ליה בביתיה: כיון דאנן לא הוי ידעינן - לאו התראה היא; ורבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה, ואי אשתכח דהוה ליה - מיחייב).

בהא נמי הא פליגי בה חדא זימנא, דאיתמר: "שבועה שאוכל ככר זו היום", ועבר היום ולא אכלה: רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, דאמרי תרויהו אינו לוקה (דלא תשא [שמות כו, י]): רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, אבל התראת ספק שמה התראה; ורבי שמעון בן לקיש אמר: אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק (וכי מתריה ביה "אכלהו היום פן תעבור על השבועה" שמא יעבור שמא לא יעבור על התראתו, דעדיין יש שהות ביום), והתראת ספק לא שמה התראה, אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.

אמרי: לעולם ב'על בסמוך' קא מיפלגי, וצריכא (לאיפלוגי בחמץ ובלחמי תודה): דאי איפליגו לענין חמץ, הוה אמינא 'בההוא הוא דקאמר רבי יוחנן דלא בעינן 'על בסמוך', משום דאיסור הוא, וכל היכא דאיתיה - איתיה, אבל לענין מקדש לחם לא קדיש אלא בפנים - אימא מודה ליה לרבי שמעון בן לקיש דבעינן 'על בסמוך': דאי איתיה גואי - קדיש, אי לא - לא קדיש, מידי דהוה אכלי שרת (דמקדשי לגופה, כדכתיב כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ [שמות ל, כט], ואין מקדשין אלא הנכנס לתוכן) - צריכא; ואי אשמעינן לענין מקדש לחם, הוה אמינא 'בהך קאמר רבי שמעון בן לקיש דבעינן 'על בסמוך': דאי איתיה גואי - קדיש, אי לא - לא קדיש, אבל לענין חמץ - מודה ליה לרבי יוחנן דלא בעינן 'על בסמוך': דאיסורא הוא, וכל היכא דאיתיה - איתיה - צריכא.

בעא מיניה רב אושעיא מרבי אמי (הא דפשיטא לריש לקיש לעיל הוא מיבעיא ליה) :
 אין לו לשוחט ויש לו לאחד מבני חבורה מהו?
 אמר ליה: מי כתיב 'לא תשחט על חמצה' ? (שמות לד, כה) 'לא תשחט על חמץ [דם
 זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח] כתיב!
 אמר ליה: אי הכי - אפילו לאחד בסוף העולם (שאינו מבני חבורה) נמי
 (אם ישנו עמו בעזרה - יעבור השוחט הזה עליו אם התרו בו) !
 אמר ליה: אמר קרא: 'לא תשחט [על חמץ דם זבחי] ולא ילין (בחד קרא ניהו) : לא
 תשחט על חמץ - הנך דקיימי עליה משום לא ילין (כל בני חבורה בכלל ולא ילין מן
 הבקר [זבחים טז, ה] הן = בבל תותירו) .
 אמר רב פפא: הילכך: כהן המקטיר את החלב (של פסח על החמץ שיש לו בשעת
 הקטרה) - עובר בלא תעשה (אי לא היה לאחד מבני חבורה חמץ בשעת שחיטה, ויש לו לכהן
 המקטיר בשעת הקטרה - עובר הוא, ואף על גב דלא כתיב אלא לא תשחט, וזריקה מתרביא במכילתא מדם -
 אתי נמי הקטרה, מדסמכיה ללא ילין: כל שישנו בעבודה שלהן באזהרת הלנה - ישנו נמי באזהרת חמץ, הילכך
 מקטיר נמי עובר), הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין (דכתיב בהו נמי (שמות כג, יח) [לא
 תזבח על חמץ דם זבחי] לא ילין חלב חגי [עד בקר]) .
 תניא כוותיה דרב פפא: 'השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא
 תעשה; אימתי? - בזמן שהוא לשוחט או לזרוק או לאחד מבני
 חבורה; היה לאחד בסוף העולם - אין זקוק לו;
 ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר - חייב;
 אבל המולק את העוף בארבעה עשר (של מחוסר כיפורים דאמרן בפירקין (נשא) דכשר
 להקריב אחר התמיד שהוא זמן שחיטת פסח) - אינו עובר בלא כלום (אינו עובר עליו
 משום לא תשחט על חמץ (שמות לד, כה)) ; (ולקמן מוקי לה כרבי שמעון, דמחייב נמי אשאר זבחים במועד,
 והכא טעמיה לפטורה משום ד"ד לא מחייב עליה אשאר זבחים; ועוף דנקט - לאו דוקא, אלא משום דאין דרך
 לשחוט שום קרבן בזמן שחיטת פסח, דהיינו אחר חצות, אלא קרבן של מחוסר כיפורים כדי שיאכל פסחו לערב,
 ורוביהו עוף מיתין: זב, חבה, ויולדת - אפילו עשירים, ומצורע עני) ;
 ורמינהי: 'השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה; רבי יהודה
 אומר: אף התמיד;
 אמרו לו: לא אמרו אלא בפסח בלבד, אימתי? - בזמן שיש לשוחט
 או לזרוק או לאחד מבני חבורה; היה לאחד בסוף העולם - אין
 זקוק לו, ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק (אחד השוחט את הפסח ואחד
 הזורק את דמו ואחד המולק חטאת העוף דמחוסר כיפורים) ואחד המזה (מדמה, דכתיב וזהו מדם
 החטאת על קיר המזבח [ויקרא ה, ט] ובחטאת העוף קאי) - חייב (והך סיפא דמשמע דעובר אף אשאר
 קרבנות - רמי לקמן ארישא דקתני לא אמרו אלא פסח בלבד), אבל הקומץ את המנחה
 (במועד על החמץ) - אינו עובר בלא תעשה (דקמיצה ודאי לאו שחיטה היא) ;
 המקטיר את האמורין (בין פסח ב"ד, בין במועד אשאר זבחים) - אינו עובר בלא
 תעשה :

(פסחים סד, א)
 קשיא מליקה אמליקה (דסלקא דעתא בארבעה עשר קאמר, וקתני דעבר אמליקה דומיא דשאר
 קרבנות, ועוד: דקא חשיב ליה כשחיטה), קשיא הקטרה אהקטרה !
 ולטעמין תיקשי לך היא גופא, דקתני 'לא אמרו אלא בפסח בלבד
 (אבל אשאר קרבנות לא מחייב)' והדר תני 'אחד השוחט ואחד הזורק ואחד
 המולק ואחד המזה' !! אלא הא והא (תרויהו הנך מתניתא) רבי שמעון
 (דמתניתין, דפטר אשאר קרבנות בארבעה עשר ומחייב עלייהו במועד) ; מליקה אמליקה לא
 קשיא: כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד (קמייאת דפטר בארבעה עשר קאי
 כדתני בה בהדיא ותנא 'עוף', והוא הדין לשאר זבחים, אלא משום דאורחיה לעכוביה בו ביום אחר התמיד נקט
 ליה; ורישא דמתניתא בתרייתא, דקתני נמי לא אמרו אלא פסח בלבד' - רבי שמעון אמרה, וארבעה עשר
 קאי; ואחד השוחט כו' דסיפא - בחולו של מועד קאמר, ואשמעינן חיובא לזורק ולמולק כשוחט: דלא תימא
 שחיטה דווקא), ואידי ואידי (הני תרתי סתמי) רבי שמעון היא; הקטרה
 אהקטרה נמי לא קשיא: תנאי היא (ואליבא דרבי שמעון): דאיכא דמקיש
 הקטרה לשחיטה (מד מקיש הקטרה לעבודת הדם הואיל וישנו בהלנת אמורין), ואיכא מאן
 דלא מקיש (לית ליה האי היקשא, דשחיטה קאמר רחמנא, וזריקה - דמתרביא בהדיא מדם זבחי (שמות
 לד, כה), אבל הקטרה לא) .

'רבי יהודה אומר: אף התמיד' - מאי טעמא דרבי יהודה?
 אמר לך: זבחי. [שמות כג, יח: לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר: שמות לד, כה: לא
 תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח] - זבח המיוחד לי, ומאי ניהו?
 - תמיד .

רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר [לשמו - חייב, ושלא לשמו - פטור; ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן - פטור]: מאי טעמא דרבי שמעון?

דכתיב זבחי זבחי תרי זמני [שמות כג, יח]: לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר: שמות לד, כה: לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח, (תרי קראי כתיבי, שקיל י' דחד מינייהו ושדי אאידן ו) קרי ביה 'זבח' (דהיינו פסח) ' (וקרי ביה) 'זבחי' (לשאר זבחים); למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי ולא כתב 'זבחי' (בחד קרא' והכל במשמעף בין בפסח בין בשאר זבחים) ? - למימר: בזמן דאיכא זבח (דהיינו פסח: בארבעה עשר) לא מחייב אזבחי (אשאר זבחים), בזמן דליכא זבח - מחייב אזבחי.

ובמועד לשמו פטור [שלא לשמו - חייב; ושאר כל הזבחים, בין לשמן בין שלא לשמן - חייב חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה]: טעמא דשלא לשמו, הא סתמא פטור (מלא תשחט [שמות לד, כה]; כל כמה דלא עקר שם פסח מיניה - הוא פסח, ושחטו בשאר ימות השנה ופטול, ושחיטה שאינה ראויה היא) - אמאי? (דאמרינן): פסח בשאר ימות השנה - שלמים הוי. שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה (ולא אמרינן סתמיה שלמים הוא; ולשון בעיא הוא, כלומר: פשטינן לה מהכא או לא) ! אמר רבי חייא בר גמדה: נזרקה מפי חבורה (כולם הודו בדבר זה: לאוקומי מתניתין דמשמע דבעי למעקר שם פסח מיניה) ואמרו: כגון שהיו בעלים טמאי מת (בארבעה עשר) ונדחין לפסח שני, דסתמיה לשום פסח קאי (משום הכי בעי עקירה).

משנה:

הפסח נשחט בשלש כתות (פסחי צבור - בין שהצבור מועטין ויכולין לישחט כולן בבת אחת - מצוה ליחלק לשלש כיתות זו אחר זו), שנאמר (שמות יב, ו) [והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה] ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל [בין הערבים]: קהל, ועדה, וישראל. נכנסה כת הראשונה, נתמלאה העזרה - נעלו דלתות העזרה, תקעו הריעו ותקעו; הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב (כפות גדולות לקבל בהן הדם); שורה שכולה כסף - כסף, ושורה שכולה זהב - זהב, לא היו מעורבין (בגמרא מפרש טעמא); ולא היו לבזיכין שוליים (רחבין מלמטה, אלא חדין תחתיהם, כדי שלא יוכלו לישב על הקרקע) שמא יניחום (כהנים על גבי קרקע עד שיקבלו דם אחר מחמת שהן מרובין וישכחום) ויקרש הדם (ולא יהא ראוי לזרוק); שחט ישראל (אם ירצה, שהשחיטה כשירה בזרים בכל הקרבנות) וקבל הכהן (הדם בבזך מצואר הטלה), נותנו לחבירו וחבירו לחבירו (שהרי בשורה הן עומדים עד המזבח), ומקבל את המלא (מיד הנותנו לו) ומחזיר את הריקן (שחזר אליו מיד כהן הזורק); כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת (בבזך עצמו זורק, ולא מתנה באצבע, שאין לך קרבן טעון אצבע אלא חטאת לבדה, דכתיב [ולקח הלהן מדם החטאת] באצבעו [ויקרא ד, כה]); כנגד היסוד; (ברוחות שבמזבח שהיה יסוד תחתיהן, וזורק לזקיפתו של מזבח והוא נופל ליסוד; ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב, כדתנן במסכת מדות (פ"ג מ"א), לכך הוצרך לומר כנגד היסוד);

יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה, יצתה שניה נכנסה שלישית; כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית (הכל כאשר אמרנו); קראו את ההלל (אכל כיתות קאי); אם גמרו (כשהיו מתחילין לשחוט מתחילין לקרות, ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין רבים שוחטין) - שנו (חוץ וקורין שניה), ואם שנו (ועדיין לא גמרה שחיטת פסחי אותה הכת) - שלשו (וכן השניה וכן השלישית), אף על פי שלא שלשו מימיהם (שלא אירע מעולם ששילשו, לפי שהיו שם כהנים מרובין ומהירין במלאכתן).

רבי יהודה אומר: מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה' [את קולי תחנוני] (תהלים קטז, א) (אפילו פעם ראשון) מפני שעמה מועטין; כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים (שאמת המים מהלכת בעזרה, וכשהן רוצין להדיח העזרה - פוקקין את נקב יציאתה, והמים פושטין והולכין על גדותיה ומדיחין את כל העזרה, שרצפה של שיש היתה כולה, ואחר כך

פותחין הנקב - והמים יוצאים; ובערב הפסח - מתוך שהדמים מרובים - היו מדיחין אותה; והכהנים היו מדיחין אותה בשבת שלא ברצון חכמים);

רבי יהודה אומר: כוס היה ממלא מדם התערובת (המוטל על הרצפה, וטעמא מפרש בגמרא), זרקו זריקה אחת על גבי המזבח - ולא הודו לו חכמים.

כי צד תולין ומפשיטין?

אונקליות של ברזל (מסמרים שראשיהן כפופין למעלה; קרוק"ש בלע"ז) היו קבועים בכתלים (בעזרה, במקום בית המטבחים) ובעמודים (אלו עמודי קטנים הרבה, וקרויין 'ננסיין', כדאמרינן במסכת תמיד (פ"ג מ"ה), דתנן 'בית המטבחים היה לצפון של מזבח ועליו שמונה עמודין, וקרויין 'ננסיין', וקורות של ארז על גביהן, ואונקליות של ברזל היו קבועין בהן, ושלשה סדירים...'), שבהן תולין ומפשיטין;

כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט - מקלות דקים וחלקים (מחולקין מפוצלות קליפתן) היו שם, מניח על כתפו ועל כתף חבירו - ותולה ומפשיט.

רבי אליעזר אומר: י"ד

(פסחים סד, ב)

המשך המשנה

שחל להיות בשבת (ואינו יכול לתקן המקלות) - מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתיפו, ותולה (ותולה אותו בגידי ארכובותיו בזרועו) ומפשיט; קרעו והוציא את אימוריו, נתנו במגיס (קערה) והקטירן על גבי המזבח;

יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית (בשבת קאמר: שלא היו יכולין להולין פסחיהן לבתיהן), שניה בחיל (לפני הסורג הוא, בין הסורג לחומת עזרת נשים, בתחלת עליית ההר), והשלישית במקומה עומדת; חשיכה - יצאו וצלו את פסחיהן.

גמרא:

אמר רבי יצחק: אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם; מאי טעמא? קהל ועדה וישראל (קהל עשרה ועדה עשרה וישראל עשרה); מספקא לן אי בבת אחת (צוה לשוחטו, ויהיו בה שלשים) אי בזה אחר זה (שלש כתות של עשרה עשרה) - הלכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם, דאי בבת אחת - הא איכא ואי בזה אחר זה - הא איכא (הלכך שלש כתות בעינן דילמא בזה אחר זה קאמר ושל שלשים בעינן דילמא בבת אחת קאמר ואינו יכול לשוחטו בפחות משלשים)!

הלכך בחמשינן נמי סגיא: דעיילי תלתין (ברישא) ועבדי (ושוחטים פסחיהן), עיילי עשרה (חדשים) ונפקי עשרה (מינייהו), עיילי עשרה ונפקי עשרה (דאי בהדדי קאמר הא איכא ואי שלש כתות קאמר הא איכא)!

נכנסה כת ראשונה [נתמלאה העזרה, נעלו דלתות העזרה, תקעו הריעו ותקעו]:

איתמר: אביי אמר 'ננעלו' תנן (ננעלין מאליהן ומעשה נסים); רבא אמר: 'נועלין' תנן.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו למסמך אניסא: אביי אמר 'ננעלו' תנן: כמה דעיילו - מעלו, וסמכינן אניסא (וכל זמן שאין ננעלין מאליהן - מניחין אותם ליכנס, ולא חיישינן דלמא עיילי כולהו ואין כאן שלש כיתות)!

רבא אמר: 'נועלין' תנן, ולא סמכינן אניסא.

והא דתנן [עדות פ"ה מ"ו]: 'אמר רבי יהודה: חס ושלום שעקביא בן

מהללאל נתנדה, שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה

וביראת חטא כעקביא בן מהללאל!' (במסכת עדיות תנן: ארבעה דברים העיד עקביא בן מהללאל כו' וקתני התם 'הוא היה אומר אין משקין לא את הגירות ולא את המשוחררת; אמרו לו מעשה

בכרמית שפחה שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון! אמר להם: דוגמא השקוה' דומין לה היו אותן שהשקוה זנידוהו; אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת כו' כשהיתה ננעלת על כל

אדם בערבי פסחים שהקהל גדול ורב אין בהם אחד בחכמה וביראת חטא כעקביא) - אביי מתרץ

לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה:

אביי מתרץ לטעמיה: אין בעזרה בשעה שננעלה על כל אדם בישראל

בכחמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל;

רבא מתרץ לטעמיה: אין בעזרה בשעה שנועלין אותה על כל ישראל

בכחמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל.

תנו רבנן: 'מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה כימי הלל, שנתמעך בו זקן אחד, והיו קוראין אותו פסח מעוכין (על שם שנתמעך)'.¹

תנו רבנן: 'פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל, אמר ליה לכהן גדול: תן עיניך בפסחים! נטל כוליא מכל אחד, ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות, כפלים כיוצאי מצרים, חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה; ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, והיו קוראין אותו "פסח מעוכין" (עב על שם שהעם רב)';²

'נטל כוליא' ? הא בעי אקטורה?
דהדר מקטיר להו.

והכתיב (ויקרא ג, יא) 'והקטירו [הלחן המזבחה לחם אשה לה]' - (והקטירו משמע לבדן): שלא יערב חלביה של זה בזה!
דהדר מקטיר להו חדא חדא

והתניא [ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשתא יד ה"י]: (ויקרא ג, טז) 'והקטירם [הלחן המזבחה לחם אשה לה] יניחם כל חלב לה' - והקטירם שיהא כולו (כל האימורין של קרבן) כאחד? אלא תפיסה בעלמא: דשקיל מינייהו עד דיהבין ליה מידי אחרינא (תופס כוליא ומראה לשליח והוא נותן פול או אבן כנגדה).

כהנים עומדין שורות [ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב, שורה שכולה כסף - כסף, ושורה שכולה זהב - זהב, לא היו מעורבין.]:
מאי טעמא (שורה שכולה כסף כסף)? : אלימא דילמא שקלי דדהבא ומעיילי דכספא (כשהוא מחזיר הריקן ומקבל המלא, זימנין דמחזיר ריקן של זהב ומקבל מלא של כסף, והוא ליה מורידין בקודש) - הכי נמי דילמא שקלי בר מאתן ומעיילי בר מאה?
אלא דהכי שפיר טפי.

ולא היו לבזיכין שוליים [שמא יניחום ויקרש הדם]:
תנו רבנן: כל הבזיכין שבמקדש לא היו להן שוליים, חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים (שהיו מניחין אותן אצל הלחם על השולחן והתקינו להם מושב שוליים רחב), שמא יניחום ויפרוס הלחם (כדי שלא יסמכו על הלחם שאצלם ויפרסו [ויפרצו] דופנותיו: שהיה עשוי דפנות כמין תיבה פרוצה משני רוחותיה).

שחט ישראל וקבל הכהן [נותנו לחבירו, וחבירו לחבירו]:
לא סגיא דלאו ישראל?
היא גופא קא משמע לן: דשחיטה בזר כשירה;
'וקבל הכהן' - הא קמשמע לן: מקבלה ואילך מצות כהונה (דכתיב [ויקרא א, ה] 'ושחט את בן הבקר... והקריבו בני אהרן [הלחנים את הדם] ואמר מר במסכת חגיגה (יא, א): 'והקריבו - זו קבלת הדם, לימד על הקבלה שטעונה כהונה);
נותנו לחבירו - שמעת מינה הולכה שלא ברגל (כי הא) הויא הולכה (ופלוגתא היא בשילהי פרק קמא דזבחים (דף י"ב, ב): ארבע עבודות נאמרו בדס: שחיטה וקבלה והולכה וזריקה; קבלה והולכה - מ'והקריבו' נפקי' בשילהי פרק קמא דחגיגה; ומאי אשמעינן מתניתין, דאיכפל למיתני סדר הולכתן היאך, אי לאו הא אתא לאשמעינן?).
דילמא הוא נייד פורתא?
ואלא מאי קא משמע לן?
הא קמשמע לן: (משלי י"ב, כח) 'בָּרֶב עֹם הַדֶּרֶת מֶלֶךְ [ובְּאֶפֶס לֹאִם מַחֲתַת רְזוּן] (שהיו כולן עסוקין בעבודה).

קבל את המלא ומחזיר את הריקן:
אבל איפכא (מחזיר את הריקן ברישא) - לא; מסייע ליה לרבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין מעבירין על המצות (דמכי מושיט ליה האי - מיד בעי לקבולי: דאין מעבירין על המצוה מאחר שבאת לידו).

כהן הקרוב אצל המזבח [זורקו זריקה אחת כנגד היסוד]:
מאן תנא פסח בזריקה (למרחוק, ולא בשפיכה בנחת: מקריב הכלי לכותל המזבח)? (דאיכא למאן דאמר בפרק בתרא (קכ"א, א) 'פסח בשפיכה; ורבי ישמעאל היא דמפיק ליה מוֹדֵם זִבְחִיךָ וְשִׁפְךָ [דברים י"ב, כז] -

במסכת זבחים בפרק 'בית שמאי'; אין לך קרבן שצריך מתנה באצבע אלא חטאת בלבד, אבל כל שאר קרבנות - מתן דם על ידי זריקת כל הכלי;)

אמר רב חסדא: רבי יוסי הגלילי היא, דתניא [דומה לספרא ויקרא דבורא דנבחה פרשתא יד פרק כ הלכה ה בשם רבי ישמעאל]: 'דבי יוסי הגלילי אומר: (בבבכור כתיב) (במזבד יח, יז) [אך בכור שור או בכור קשב או בכור עז לא תפדה קדש הם] את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר [אשה לריח ניחח לה]; 'דמו' לא נאמר, אלא דמם; חלבו לא נאמר, אלא חלבם (אלמא אחריני נמי מישתמע); למד על בכור ומעשר ופסח שהן טעונין מתן דמים (לימד על הפסח ומעשר בהמה שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן, וכתוב תזרק ולא כתיב 'תשפך') ואימורין לגבי מזבח. ' מנלן דטעונין יסוד?

אמר רבי אלעזר: אתיא זריקה זריקה מעולה: כתיב הכא את דמם תזרק על המזבח, וכתוב התם (ויקרא א, יא) [ונשחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה'] וזרקו בגני אהרן הפהנים את דמו על המזבח סביב: מה עולה טעונה יסוד אף פסח נמי טעון יסוד.

(פסחים סה, א)
ועולה גופה מנלן (שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד, למעוטי מזרח ודרום - חוץ מאמה למזרח אצל צפון ואמה לדרום אצל מערב, דהכי תנן (מדות פ"ג מ"א) 'אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת')?
אמר קרא (גבי חטאת [נשיא] כתיב): (ויקרא ד, כה) [ולקח הפהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העולה ואת דמו ישפך] אל יסוד מזבח העולה (והוה ליה למיכתב 'אל יסוד המזבח'; למה לי דכתיב מזבח העולה) - אלמא עולה טעונה יסוד (אלא הכי קאמר: אל יסוד מזבח - תעשה העולה).

יצתה כת ראשונה [נוכנסה כת שניה יצתה שניה נכנסה שלישית כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אף על פי שלא שלשו מימיהם רבי יהודה אומר מימיהם של כת שלישית לא הגיע לאבהתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטין];
תנא: 'היא נקראת 'כת עצלנית' (מפני שנתעצלה להיות אחרונה) ' והא לא סגי דלאו הכי (דמצוה לשלש כתות), מאי הוי להו למיעבד? אפילו הכי איבעי להו לזרוזי נפשיהו (להיות מן הראשונים), כדתניא: 'דבי אומר: אי אפשר לעולם בלא כסם ובלא כורסי; אשרי מי שאומנתו כסם, אוי לו מי שאומנתו כורסי; ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות. '

כמעשהו בחול [כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא כרצון חכמים]:
שלא ברצון מאן?
אמר רב חסדא: שלא ברצון רבי אליעזר (דאמר בעלמא גבי מכבד - דהיינו דומיא דהדחה - איכא חיוב חטאת, הלכך במקדש כשכבר נעשה צורך גבוה - אסור), דאי רבנן - הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש!
מאי היא?

דתניא: 'אחד החולב (מושך החלב מן הבהמה) והמחבץ (מעמיד החלב ועושה ממנו חביצין שקורין מטונ"ש [גושים]) והמגבן - כגורגרות; המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש ('ורודה' - מדכתיב (שופטים יד, ט) מגוית הארץ רדה הדבש) בשוגג כשבת חייב חטאת, הזיד ביום טוב לוקה את האורבעים - דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה (מכבד ומרבץ ורודה) אינו אלא משום שבות (אבל מאידך לא קאמרי דתולדות אב מלאכה נינהו, כדאמרינן בפרק 'המצניע'; רבי אליעזר משום הכי מחייב חולב: משום מפרק, מגבן - משום בונה; מחבץ - משום בורר, ב'המצניע'; ומרבץ ומכבד מפרש התם משום אשוויי גומות) ' ;
רב אשי אמר: אפילו תימא שלא ברצון חכמים (דאמרי בעלמא נמי שבות הוא), ורבי נתן היא (ומתניתין), דתניא: 'רבי נתן אומר: שבות צריכה התירו (במקדש), שבות שאינה צריכה לא התירו. '

רבי יהודה אומר כוס היה ממלא [מדם התערובות, זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים]:

תניא: 'רבי יהודה אומר: כוס היה ממלא מדם התערובות, שאם ישפך דמו של אחד מהן (לארץ, ולא נזרק ממנו למזבח) - נמצא זה מכשירו (שהרי מעורב בו מן הנשפך).

אמרו לו לרבי יהודה: והלא לא נתקבל בכלי!'

מנא ידעי?

אלא הכי קאמרי ליה: 'שמא לא נתקבל בכלי (אותו שאתה רוצה להכשיר - שמא לא נתקבל בכלי, ותו לא מהניא ליה זריקה, דתנן 'נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואסור - פסול' [בבבחים בפרק שני משנה א, דף טו, א])'

אמר להן: אף אני לא אמרתי (שיועיל) אלא בנתקבל בכלי. '

מנא ידע (רבי יהודה אם נתקבל בכלי? והא חששא בעלמא הוא דקאמר 'שאם ישפך דמו', וכיון דלתקוני טפיקי אתא, היכי מיתקני בהכי, שמא לא נתקבל)?

כהנים זריזין הן (וליצא למיחש לשמא לא קיבלוהו). (לישנא אחרינא: שמא לא נתקבל בכלי כל זה שאתה שואב מארץ, ונמצאת זורק דם פסול - אף אני לא אמרתי למלאות אלא ממקום שיודעין שנשפכו שם דמים שנתקבלו בכלי, ואי משום דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל - כגון דם התמצית - הא קא פריך ליה בסיפא; וראשון עיקר.)

אי זריזין - אמאי משתפיך (היכן נשפכין הא זריזין הן וידעין [לדעת הרש"י הזה משובש, והכי גרסינן: היכי נשפכין, הא זריזין הן כלומר: כיצד נשפכין, הרי הכהנים זריזין? והמלה האחרונה: 'וידעין' - נמחקת, או פירושה: ויודעים לפכול שלא יישפך דם])?

אגב זריזותיהו דעבדי (שממהרים לרוץ ולקרב ולזרוק) משתפיך (מיתשד [נזרק, מלשון 'שדי' בארמית = זרוק] מידיהו).

והלא דם התמצית (של פסחים הרבה) מעורב בו (ואי נשפך דם של אחד - כולו בטל במיעוטו, ומה תועיל זריקה, שהרי בטל)?

רבי יהודה לטעמיה, דאמר דם התמצית (של חולין ושל קדשים) - דם מעליא הוא, דתניא: 'דם התמצית באזהרה (בלאו, ולא כרת, דכתיב [ויקרא יז, יד]: 'כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא כל אכליו יכרת - יצא דם התמצית שאינו דם הנפש; ובמסכת כריתות מפרש טעמא: חמשה לאוין כתיבי בדם, ומייתיר חד לדם התמצית); רבי יהודה אומר: כהיכרת.'

והאמר רבי אלעזר: מודה רבי יהודה לענין כפרה שאינו מכפר (שאינו ראוי לזריקה), שנאמר (ויקרא יז, יא) [כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם] כי הדם הוא בנפש יכפר:

(פסחים סה, ב)

דם שהנפש יוצאה בו (דם קילוח; שחמשה דמים הם, בפרק 'דם שחיטה') - מכפר, דם שאין הנפש יוצאה בו - אינו מכפר!

אלא רבי יהודה לטעמיה, דאמר: אין דם מבטל דם (הלכך לא בטיל ההוא דאישתפין, ובכל פורתא דמטי מיניה למזבח - זריקה היא, ומיתכשר). (ומילתיה דרבי יהודה - בבבחים בפרק 'כל הזבחים שנתערבו [פ"ח מ"ו]', דקתני גבי דם זבחים: דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם - כשר; נתערב בדם בהמת חולין או בדם חיה - רואין את הפסול כאילו היה מים, ואם יש בכשר כדי להיות בהן מראית דם - כשר, ואם לאו - פסול; רבי יהודה אומר: אין דם מבטל דם.)

תניא: 'אמר להן רבי יהודה לחכמים: לדבריכם למה פוקקין את העזרה (למה פוקקין את נקב חומת העזרה שהדמים המתערבין באמה יוצאים בו לחוץ, והיו פוקקין אותו בכל ערבי פסחים? בשלמא לדידי - כדי שלא יצא כל דם הנשפך, וכשמילא כוס התערובות - נמצא מכולם בתוכו, ואם נשפך אחד מהן בלא זריקה - נמצא זורק ממנו)?

אמרו לו: שבה הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם.

והא קא חייץ (והא קא הוי חציצה בין רגליהן לרצפה, דתנן בבבחים (פ"ב מ"א, דף טו, ב) 'עומד על הכלי ... או על גבי רגל חבירו - פסול', דבעינן לעמד לשרת [דברים יח, ה], ואין זה עמידה)?

לח הוא, ואינו חוצץ, כדתניא: 'הדם והדיו והחלב והדבש: יבשים - חוצצין, לחין - אין חוצצין!'

והא קמתוסי מאנייהו (מתלכלכין בדם), ותניא: 'היו בגדיו מטושטשין ועבר - עבודתו פסולה', וכי תימא דמדלו להו למאנייהו -

והתניא [ספרא צו פרשתא א פרק ב הלכה ב, בשם רבי שמעון]: (ויקרא יג, ו)

[ולבש הפהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח מדו בד - 'מדו' - כמדתו (שוה לארץ): שלא יחסר ולא יותיר!']

בהולכת איברין לכבש (היו מצו מדלן להו): דלאו עבודה היא. (ולקמיה פריך: ושאר עבודות היכי עביד?)

ולא? והא מדבעי כהונה - עבודה היא, דתניא: ' (ויקרא א, יג) [והקרב והפגעים יחץ במים] והקריב הפהן את הפל [והקטיר] המזבחה [עלה הוא אשה ריח ניחח לה] - זו הולכת אכרים לכבש' (דגבייהו כתיב האי קרא והקרב והכרעים) !?

אלא בהולכת עצים למערכה, דלאו עבודה היא;
בהולכת אברים לכבש ובהולכת דם מיהא היכי אזלי?
דמסגי איצטבי (איצטבאות של בנין היו שם, והרי הן כרצפה).

כיצד תולין ומפשיטין וכו' - קרעו והוציאו את אמוריו נתנם
במגיס להקטירם:

אטו הוא גופיה הוה מקטר להו? (גירסת רש"י: והקטירן סלקא דעתך הוא גופיה מקטר
להו. בתמיה: והא זר הוא, דבזר קיימינן, כדתני *זותן על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט*, וכהנים לא
היו מפשיטין קדשים קלים, דמה לי ולהן? ואפילו הפשט וניתוח של עולה שהוא מצוה כשר בזר, כדאמרינן
בשילהי פרק שני דיומא (כו,ב)! ואית דמפרשי אטו במגס גופיה מקטר להו - ולאו מילתא היא: דודאי אורחיה
למתני הקטרה בכלי שרת).

אימא: ' (נותנן במגס עד שיבוא הראוי) להקטירן על גבי המזבח (ויקטירם) '.

יצתה כת ראשונה [ונכנסה כת שניה יצתה שניה נכנסה שלישית כמעשה
הראשונה כך מעשה השניה והשלישית]:

תנא: ' (כשהיו הולכין לבתיהם) *כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו* (היה נותן פסחו
בעורו) *ומפשיט לאחוריו* '.

אמר רב עיליש (שם חכם): טיעות (דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה).
כ

הדרן עלך תמיד נשחט